

Лэжьыгъэм къыхуихьа пщІэм добжьыфІэ

Сабий дуней плъыфэбэр

ыфэбэр

Экономикэмк Іэ саугъэтыр

4-нэ нап.

Nº128 (24.410)

2022 гъэм жэпуэгъуэм (октябрым) и 27, махуэку

Тхьэмахуэм щэ къыдокі

• И уасэр зы тумэнщ

Ухуэныгъэ нэхъ ин дыдэхэр мы гъэм хьэзыр хъунущ

Хабээ зэрыхъуам тету, КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек иригъэкіуэкіащ ухуэныгъэ инхэм, нэгъэсыжын хуейхэм я Іуэхухэмкіэ штабым и зи чэзу тхьэмахуэ зэхуаку зэіущіэр.

ИДЖЫПСТУ мы ІзнатІзм нэхъ ткІийуэ щыкІзлъоплъ социальнэ мыхьэнэ хэха зиІз ухуэныгъзу 11-м лэжьыгъэхэр зэрыщекІуэкІым. Ахэр хьэзыр ящІын хуейщ дызэрыт илъэсым къриубыдэу. Абыхэм ящыщщ дэтхэнэми школакІуэ 500 щІзхуэну Нарткъалэрэ Куба къуажэмрэ дащІыхь школхэр, сабийуэ 785-м папщІз Прохладнэ къалэм дащІыхь курыт еджапІзр. 2022 гъэм и кІзухым ирихьэлІзу къыззіуахын хуейщ Солдатскэ станицэм сабии 145-рэ зыщІзхуэну и садыр. Дыгулыбгъуей къуажэм и поликлиникэр къагъэщІзрэщІзж, а жылагъуэм и канализацэ коллекторыр яукъуэдий. Лэжьыгъэхэр тэмэму щокІуэкІ Налшык къалэм и псэупІз хьэблэхэм ящыщ зым и инфраструктурэ ухуэныгъитІым. Зеикъуэ, Ново-Хьэмидей къуажэхэм мафізсхэм ебэнынымкіз я депохэри мыгувэу зэфІыхьэнущ.

А ухуэныгъэхэр зэрекіуэкіым къыдэкіуэу, зэіущіэм щыхэплъащ Шэджэм, Тэрч районхэм гъуэгухэр зэрыщащіым. Апхуэдэу къэпсэлъахэм къаіэтащ муниципалитет зыбжанэм гъуэгу лэжьыгъэхэм ятеухуа контрактхэр зэрагъэхьэзырым. Абыхэм ящыщу къагъэлъэгъуащ Налшык къалэм и уэрам зыбжанэ зэіузэпэщ зыщіынухэр яубзыхун зэрыхуейр.

Ухуэныгъэ нэхъ инхэр, онкологие диспансерым, щалэгъуалэм я творчествэмкіэ унэм, къалэ поликлиникэм хуэдэхэр, ягъэува графикым тету ящі. «Капитальнэ ухуэныгъэмрэ іуэхущіапіэхэр къагъэщіэрэщіэжынымрэ зэпымыууэ ди нэіэ тедгъэтщ. Япэхэми хуэдэу, министерствэхэм, муниципалитетхэм я администрацэхэм я къалэнщ лэжьыгъэхэм я фіагъымрэ ахэр и зэманым зэрырагъэкіуэкіымрэ ткіийуэ кіэлъыплъыну», - къыхигъэщхьэхукіащ республикэм и іэтащхьэм.

Щхьэхуэу тепсэлъыхьащ унэхэр гъэплъын зэрыщадзам пыща Іуэхухэм. Зэкіэ абы и лъэныкъуэкіэ узытегузэвыхьын щыіэкъым, Іуэхущіапіэхэр бжьыхьэ-щіымахуэ піалъэм хуэхьэзырш, къыкъуэкі ныкъусаныгъэ щхьэхуэхэр икіэщіыпіэкіэ ягъэзэкіуэж. Зэкіэ нэхъ ягу зыхуэныкъуэр Эльбрус поселкэм и унэхэр хуабэкіэ къызэгъэпэщыным хэлъ ныкъусаныгъэ щхьэхуэхэрш. Штабым и зэіущіэм къыщаіэта Іуэхухэм япкъ иткіэ, Кіуэкіуэ Казбек къалэн пыухыкіахэр яхуигъэуващ лэжьапіэ Іэнатіэ щхьэхуэхэм я унафэщіхэм.

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ, Парламентым я пресс-Іуэхущіапіэхэм къызэратамкіэ

ТекІуэныгъэр я Іэрылъхьэщ

«Урысей щіалэгъуалэ» къулыкъущіапіэм иджыблагъэ хэіущіыіу ищіащ щіалэгъуалэ политикэм и зыужьыкіэ хъунум ехьэліа, «Щіыналъэр щіалэгъуалэм папщіэ» зи фіэщыгъэ зэхьэзэхуэм кърикіуахэр.

КЪЭБЭРДЕЙ-БАЛЪКЪЭРЫР зэпеуэм къыщыхэжанык а щыналъипщым язщ. Къэпщытак узхэм я пащхьэ ирилъхьа пэхуэщ узхэм (проектхэм) ящыщу ди щыналъэм ейр нэхъ купщаф узхэм, лъэныкъуэ куэд къызэщ узыубыд эхэм халъытащ ик и балл нэхъыбэ зратахэм яхэтщ. Щалэгъуалэ политикэм зиужьын, а Іуэхум тещ ыхьа программэм гъуэгу игъуэтын папщ уз, Къэбэрдей-Балъкъэрым сом мелуани 146,6-рэ къыхуаут ыпшынущ.

Зэхьэзэхуэр Урысейм япэ дыдэу щекіуэкіыу аращ, «Щіэныгъэ» лъэпкъ программэм хыхьэ «Урысейм и щіалэгъуалэ» пэхуэщіэм ипкъ иткіэ къызэрагъэпэщащ. Псори зэгъусэу къапщтэмэ, 2023 - 2025 гъэхэм щіыналъэхэм щіалэгъуалэ политикэм зыщиужьын папщіэ къэрал бюджетым къыхэкіыу сом мелард 15 трагъэкіуэдэнущ, илъэс къэс мелард тхурытху хуэзэу.

«Шэч къытесхьэркъым икіи хьэкъыу си фіэщ мэхъу утыку къитхьа пэхуэщіэм гъуэгу зэригъуэтынур, щіалэгъуалэм я іуэхур дэзыгъэкі, я гуращэхэр гъащіэм хэзыпщэ жэрдэм ар зэрыхъунур. Къэрал унафэщіхэм а іуэхугъуэм мыхьэнэшхуэ зэрыратым гугъэ дегъэщі къытщіэхъуэ щіэблэр іэнатіэншэу къызэрымынэнумкіэ», - жиіащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и ізтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек.

Урысей зэхьэзэхүэм къыщыхэжанык проектым къызэригъэувымк псом япэу ди щ ыналъэм щ алэгъуалэ политикэр япэ изыгъэщ, абы гулъытэ хэха хуозыгъэщ мардэхэр lуэхущап эхэм къыщегъэщтэн, я lэщ агъэмрэ щ эныгъэмрэ зэпымыууэ хэзыгъахъуэ щапхъэхэр къызэгъэпэщын, щ алэгъуалэ политикэм и купщ р, зыхуэгъэпсар, зыхуигъэувыж къалэнхэмрэ зыщищ ыж мурадхэмрэ гъэнэхуэн хуей щ.

«Урысей щІалэгъуалэ» къулыкъущІапІэм къыхилъхьа зэхьэзэхуэм хыхьэну гупыж зыщІ щІыналъэм Іуэхугъуэ зыбжанэ къилъытэн хуейт. Псом япэрауэ, утыку кърахьэ пэхуэщІэр зыгъэзэщІэну ІэнатІэр нахуэу, ар щІыналъэм и унафэщІхэм я нэІэ тету щытыпхъэт. ЕтІуанэрауэ, пэхуэщІэм игъэзэщІэну Іуэхугъуэхэр зезыгъакіуэ къулыкъущіапіэ щіыналъэм Іэмакъыщызэгъэпэщауэ, иригъэкІуэкІыу щытын хуейт. Ещанэрауэ, пэхуэщІэм хиубыдэ языныкъуэ Іуэхугъуэхэм я мыхьэнэр къаlуатэу лэжьыгъэ пыухыкіахэр ирагъэкіуэкіыну я къалэнт. Абы и лъэныкъуэкіэ къапщтэмэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым ШІалэгъуалэ ІуэхухэмкІэ и министерствэр дызэрыт илъэсым къызэрагъэпэщащ, Сабийхэмрэ щ алэгъуалэмрэ я урысей псо зэщ эхъееныгъэм и щІыналъэ къудамэ мыгувэу къызэрагъэпэщынущ, щІалэгъуалэр жыджэру зыхэт Іуэхугъуэ зыкъом щІэх-щІэхыурэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щрагъэкІуэкІ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым урысейпсо утыкушхуэм ирихьа пэхуэщіэр щіыналъэм къудамэбэу зэхэт, іуэхугъуэ зыбжанэм зэуэ хуэунэтіа, унэтіыныгъэ зыкъомым пыщіа, щіалэгъуалэм зэпымыууэ ядэлажьэ ізнатіэ къыщызэгъэпэщыным хуэгъэпсаш. Абы хеубыдэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къалэхэмрэ щіыпіэхэмрэ щіалэгъуалэ центрхэр къыщыззіухыныр, ныбжьыщіэхэм я зэфіэкіыр щагъэлъагъуэ іуэхущіапіэхэр ухуэныр, щіалэгъуалэ зэщіэхъееныгъэм хэгъэгум зыщегъэхжыныр.

«Ди щалэгъуалэм куэдкіэ щапхъэ яхуэхъу я пашэхэм къыхалъхьа гупсысэм, хэіущіыіу ящіа іуэху лъагъукіэм пщіэ зэригъуэтар, Урысейм и къулыкъущіапіэм абы гулъытэ къызэрыхуищіар дэркіэ куэд и уасэщ. Дяпэкіи лэжьыгъэр зэпыдгъэунукъым, щіэдгъэхуэбжьэнущ, жэрдэм нэхъыбэкіи утыкушхуэ дихьэнущ», - къыхигъэщащ Кіуэкіуэ Казбек.

«Антарес»-м и зэфізкіыр

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым Егъэджэныгъэмкіэ, щіэныгъэмрэ щіалэгъуалэм я Іуэхухэмкіэ и комитетым и чэзу зэіущіэр Налшык къалэ дэт «Антарес» егъэджэныгъэ центрым иджыблагъэ щригъэкіуэкіащ. «Гъуазджэм, спортым, егъэджэныгъэм, щіэныгъэм къыщыхэжаныкі сабий зэчиифіэхэр къыхэзыгъэщ икіи абыхэм щіэгъэкъуэн яхуэхъу «Антарес» щіыналъэ центрымрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и егъэджэныгъэ Ізнатіэмрэ» - арат зэіущіэр зытеухуар.

ЗЭХУЭСЫМ и лэжьыгъэм хэтащ КъБР-м и Парламентым егъэджэныгъэмрэ щіэныгъэмрэ епха іуэхугъуэхэм елэжь депутатхэр, КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щіэныгъэмкіэ и министерствэм и лэжьакіуэхэр, Урысейм Щіэныгъэхэмкіэ и академием Къзбэрдей-Балъкъэрым щиіэ щіэныгъэ центрым и щіэныгъэрылажьэхэр, «Антарес» егъэджэныгъэ центрым и унафэщіхэр, егъэджакіуэхэр, гъэсакіуэхэр, курыт щіэныгъэ щрагъэгъуэт Іуэхущіапіэхэм я унафэщіхэмрэ ліы-

кІуэхэмрэ. «Нобэ дызытепсэлъыхьыну Іуэхугъуэхэм мыхьэнэшхуэ яІэщ. «Антарес» егъэджэныгъэ центрым ди щІыналъэм и ціэр фіы и лъэныкъуэкіэ къи отыну дызыщыгугъ Іуэхущ ап о къудейкъым, ар Къэбэрдей-Балъкъэрым и щалэгъуалэ зэчииф эхэр къэ-. зыгъуэтыну, зы еджапІэм щызэхуишэсу къыщыхэжаныкіа Іэнатіэм теухуауэ нэхъри зригъэужьыну дызыпэплъэ еджапІэщ. Центрым сабийхэр къызэрыхих Іэмалхэр куэд щіауэ иіэщ, ахэр зэрыригъаджэ программэхэр иубзыхуащ, лэжьыгъэшхуэ ирегъэкіуэкі. Ди щіыналъэрами, урысейпсо утыкурами, хъарзынэу зыкъыщигъэлъэгъуащ. Апхуэдэу щыт пэтми, зэ-ІущІэм дыщытепсэлъыхьыну сыхуейт «Антарес» егъэджэныгъэ центрым и ехъуліэныгъэхэм нэхъ шэщіауэ, зыіууэ лъэпощхьэпохэр зыхуэдэм, къемыхъулІэхэмрэ и лэжьыгъэм щыщІэныгъэу хэлъхэмрэ. «Сыт щыгъуи дофlакlуэ» жытіэкіэ, ди іуэхур зэфіэкіынукъым. Уефіэкіуэн щхьэкіэ, лъэпощхьэпо гуэрхэм уаlумыщіэнкіэ іэмал иіэкъыми, мис ахэр щыІэмэ, къэхутэныр, гъэмэщІэныр, уеблэмэ къэмыгъэхъуныр ди пщэрылъу дыкъызэхуэсауэ аращ», - жиlащ КъБР-м и Парламентым и УнафэщІ Егоровэ

Татьянэ. КъулыкъущІэм и псалъэм къызэрыхэща́мкІэ, ́«Сабийм и ехъулІэныгъэ» зыфіаща къэралпсо мыхьэнэ зиіэ пэхуэщІэ (проект) Урысейм къыщыхалъхьащ. «Абы зыхуигъэувыж къалэнхэр зыхуэгъэзэщГэнур «Антаресым» хуэдэ егъэджэныгъэ центрхэращи, къэралым и щІыналъэ 44-ращ апегъэджапіэ-іуэхущіапіэхэр зиІэр. Абы и лъэныкъуэкІэ уеплъмэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым илъэс зыбжанэ хъуауэ щылажьэ «Антарес» центрым уригушхуэ хъунущ. Итlани, пэжыр жыпіэмэ, гуныкъуэгъуэ зыхудиіэ Іуэхугъуэхэр мащІэкъым. Псалъэм папщіэ, центрым техникэ и лъэныкъуэкІэ иІэ Іэмалхэм фІыуэ хэгъэхъуэни зегъэужьыни хуейуэ къыпэщылъщ, щІэныгъэфІ зыбгъэдэлъ ІэщІагъэлІхэр егъэджэныгъэ лэжьыгъэм нэхъыбэу къришэлІэну къыпэщылъщ, центрым екІуалІэ гъуэгур зэІузэпэщ хъуа щхьэкІэ, сабийхэр абы зэрыкІуэну транспортыр зыхуэдэнум унафэ тещІыхьыпхъэщ. ЗэІущІэм кърихьэлІахэм псоми еплъыкІэрэ бгъэдыхьэкіэрэ яіэщ, къыхалъхьэну чэнджэщдедэІуэнущ, центрым лэжьыгъэр зэтес зыщІ унафэхэр къащта зэрыхъунум дрипсэлъэнущ», къыхигъэщащ Егоровэ Татьянэ.

къыхигъэщащ Егоровэ Татьянэ. Зэхуэсым щІидзэн ипэ къихуэу

smikbr.ru

хьэщІэхэм центрым зыщрагъэплъыхьащ, щылажьэ пэшхэр ирагъэлъэгъуащ, еджакіуэхэм я Іэдакъэщіэкіхэм щагъэгъуэзащ. «Антарес» центрым и лэжьыгъэр къызэрызэрагъэпэщ щІыкіэм и гугъу ищіащ абы и унафэщі Джаппуевэ Тамарэ. Унафэщіым къулыкъущІэхэм яригъэлъэгъуащ центрым хэт лъэщапіэхэмрэ лаборатодехеустыськог сустухеу едмехед зэрыщрагъэкіуэкіыр, яжриіащ абыхэм щагъасэ ныбжьыщІэхэр урысейпсо, дунейпсо утыкухэм зэрынэсыр. Апхуэдэу Джаппуевэм и гугъу ищІащ робототехникэм, абы дихьэх сабийхэм я ІэдакъэщІэкІхэм щІэупщІэ зэраІэр къыхигъэщащ - ар зезыгъакІуэ зыдэмыс транспортым щхьэкІэ светофор, кlaпсэ зимыlэ макъгъэlу, нэгъуэщІхэри еплъахэм щІэщыгъуэ къа-

щыхъуащ.
Абы къищынэмыщіауэ, депутатхэм химие, биологие, медицинэ, аэрокосмос къэхутэныгъэхэр щрагъэкіуэкі лабораторэхэр, пхъэкіэн джэгупіэхэр, сурэтыщі пэшхэр, нэгъуэщі куэди ира-

гъэлъэгъуащ. КъБР-м и Парламентым Егъэджэныгъэмкіэ, щіэныгъэмрэ щіалэгъуалэм я ІуэхухэмкІэ и комитетым и унафэщІ Ёму́з Нинэ зэрыжиІамкІэ, ц́ентрым иригъэкіуэкі лэжьыгъэм пыщіа щыщІэныгъэхэм щыгъуазэщ, ахэр гъэзэкіуэжа хъун папщіэ еджапіэм и унафэщІхэми лъэкІ къызэрамыгъанэр ещіэ. Апхуэдэу щыт пэтми, егъэджэныгъэр убзыхуа хъун папщІэ, пэрыуэгъу хъу щхьэусыгъуэхэр нахуэ къэщІын хуейщ. Къэбэрдей-Балъкъэрым егъэджэныгъэр зыхуей-зыхуэфІкІэ къызэгъэпэщыным теухуауэ лэжьыгъэшхуэ зэрышекіуэкіыр узэрыгушхуэнщ, ауэ дыкъэзыгъэувыІэхэр дымыщіэмэ, нэгъуэщі щіыпіэкіэ задзыну шынагъуэ щыІэщи, ар къэлъытапхъэщ», - жиІащ Емуз Нинэ.

«Антарес» егъэджэныгъэ центрыр къэралым щы апхуэдэ Іуэхущап эхэм нэхърэ фіыуэ нэхъ пасэу къызэрызэрагъэпэщар къулыкъущіэхэм къыхагъэщащ. Апхуэдэу щытми, гъунэгъу щыналъэхэм щы егъэджэныгъэ центрхэм, спорт зэгухъэныгъэхэм, щіалэгъуалэ зэщіэхъееныгъэхэм центрыр япыщіауэ, зэгъусэу лэжывгъэхэр ядрирыкіуэкіыу, и жэрдэмхэмкіэ ядэгуашэу жыпіэфынукъым. Ари щыщіэныгъэхэм ящыщу, фіэкіыпіэ имыізу гъэзэкіуэжын хуейуэ къыхагъэщащ.

гъэмкіэ и министр Езауэ Анзор хьэщіэхэм фіьщіэ яхуищіащ, я зэіущіэр центрым зэрыщрагъэкіуэкіам мыхьэнэ зэриіэри къыхигъэщащ. Езауэ Анзор зэрыжиіамкіэ, 2020 гъэм лэжьэн

КъБР-м егъэджэныгъэмрэ щІэны-

щІэзыдза «Антарес» центрыр КъБР-м егъэджэныгъэ ІэнатІэм щиІэ ІуэхущІапІэ ехьэжьахэм яз хъуащ. Мыбдеж сабийхэми егъэджакіуэхэми Іэмал щаіэщ я щІэныгъэм щыхагъэхъуэну, зыщаузэщІыну. «Нобэ центрым технологие лъагэкІэ къызэгъэпэщауэ лабораторэу бгъу, зы библиотекэ, джэгупІэ зэмылізужьыгъузхэр иіэщ. Илъэсым и кІуэцІкІэ центрым хуаутІыпщ мылъкур сом мелуан 16-м нызэрохьэс, къэрал бюджетым щымыщу сом мин 222-рэ хуэдиз лэжьыгъэр зэтраублэн папщІэ кърахьэліащ. Абы къищынэмыщіауэ, центрым егъэджакіуэ, Іэщіагъэлі, щіэныгъэрылажьэ Іэзэхэр кърашаліэ», къыхигъэщащ Езауэ Анзор.

Министрым зэхуэсым хэтхэм гу лъаригъэтащ центрым и лэжьыгъэр зэрырагъаджэ программэ 49-м тещіыхьауэ зэрыщытыр, іэщіагъэм ехьэліауэ зэблэкіыгъуитікіэ зэреджэр, илъэс къэс еджапіэм къыщіэтіысхьэу щеджэну хуей ныбжьыщіэ мин 22-м я зэхьэзэхуэ зэрырагъэкіуэкіыр.

Апхуэдэу Езауэ Анзор къыхигъэщащ центрым иригъэкlyэкl лэжьыгъэр зэрефlакlуэм егъэджакlуэхэм я фlыщlэшхуэ зэрыхэлъыр. «Олимпиадэхэм къыщыхэжаныкl сабийхэм я зэфlэкlыр утыкушхуэм наlуэ щыхъун папщlэ, егъэджакlуэхэмрэ гъэсакlуэхэмрэ зы мазэкъым икlи мазитlкъым абыхэм зэрелlалlэр, зэрырагъаджэр. Абыхэм еджакlуэхэм халъхьа къаруращ нобэ дыгушхуэу дэри дгъэльагъуэр. «Зыгъэпсэхугъуэ инкlэ» зэджэ пэхуэщlэм хэта сабийхэр къанэ щымыlэу «Антаресым» и дерсхэм едзlуа, абы и ущиехэр зыхэзылъхьа защlэщ»,

жиїащ министрым.
Джаппуевэ Тамарэ псалъэ щратым, олимпиадэ зэщіэхъееныгъэм мыхьэнэшхуэ зэрыритыр, абы гулъытэ нэхъыбэ игъуэтын зэрыхуейр къыхигъэщащ. «Ар министерствэмрэ егъэджэныгъэм пыщіа къулыкъущіапіэхэмрэ я ізнатіэщ, ауэ ар зэпыу хъунукъым, зэпымыууэ зегъэубгъун икіи ціыху нэхъыбэ къешэліэн хуейщ. Щіэныгъэм и мызакъуэу, ди щіыналъэм и жылагъуээкономикэ щытыкіэм зыкъезыгъэіэтыну щхьэусыгъуэхэм ари зэращыщыр зыщыдгъэгъупщэ хъунукъым»,

жиїащ центрым и ўнафэщіым.
Лэжьыгъэм и кіэм псоми зэакъылэгъуу къыхагъэщащ КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щіэныгъэмкіэ и министерствэм и нэіэр «Антарес» егъэджэныгъэ центрым тет зэпыту лэжьэн, щіэныгъэ іуэхущіапіэхэм ящіыгъуу техникэ іэмалхэр ирагъэфіэкіуэн, іэщагъэліхэм я лэжьыгъэмрэ улахуэмрэ убзыхун, щіыналъэхэм щыіэ сабийхэм ядэлэжьэн зэрыхуейр.

Ди къуэш республикахам

Іэмалхэр ирагъэфіакіуэ

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. «Егъэджэныгъэ» лъэпкъ проектым хыхьэу Хъыбарегъащіэ технологиехэм епха программэр зэрагъэзащіэм ипкъ иткіэ, 2022 гъэм КъШР-м и школ 18-р бжыгъэр зи лъабжьэ иджырей технологиехэмкіэ къызэрагъэпэщащ. Абыхэм ящыщу школ 17-р къуажэхэм дэтщ.

2019 гъэм къыщыщіэдзауэ 2022 гъэ пщіондэ республикэм и еджапіи 153-рэ къызэрагъэпэщащ апхуэдэ хуэіухуэщіэкіэ. 2024 гъэ пщіондэ иджыри 33-м лъэ- Іэсынуш проектыр.

«Ноутбукхэр, Интернетыр, зэпыщІэныгъэ Іэмалхэр, камерэхэр школхэм щыІэныр иджырей зэманым къытхуигъэув къалэнщ. Абыхэм сабийхэм едгъэгъуэт щІэныгъэр куэдкІэ нэхъ щыз, куу ящІынущ», - жиІащ Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм и Іэтащхьэ Темрезов Рашид.

Диктантым хуэхьэзырщ

АДЫГЕЙ. «Этнографие диктант ин - 2022» дунейпсо Іуэхур щэкІуэгъуэм и 3-м Адыгей къэрал университетым щекІуэкІынущ. Абы щызэхуэсынухэм нэмыщІ, диктантыр онлайну ятх хъунущ жэрдэм зиІэ псоми.

МЫ Іуэхур гъэ къэс Ціыхубэ зэкъуэтыныгъэм и махуэм ирихьэліэу ирагъэкіуэкі. Абы и къалэн нэхъыщхьэр ди къэралым ис лъэпкъхэм я тхыдэр, щэнхабзэр, хабзэхэр ціыхубэм егъэщіэнырщ. Абы лъэпкъ зэкъуэтыныгъэри кърикіуэнущ. Къапщтэмэ, диктантыр ятх хабзэщ Урысейм ис ціыху мелуан бжыгъэхэм, лъэпкъкіэ, динкіэ, ныбжькіз зэхуэмыдэу. Абы хэтщ хамэ къэралхэм ящыщу УФ-м щыпсэухэмрэ щылажьэ-

Зи ныбжьыр илъэс 16-м нэсхэм я дежкіэ диктантым хэт упщіэхэр 20 мэхъу. Нэхъыжьхэм упщіэ 30-м жэуап ират, абыхэм ящыщу 20-р псоми я зэхуэдэщ, 10-р Урысейм и хэгъэгу зэмыліэужьыгъуэхэм я псэукіэм епхащ.

Жэуап иритащ

АБХЪАЗ. АР-м хамэ къэрал Іуэхухэмкіз и министр Ардзинбэ Инал «Sputnik Абхазия» медиа-агентствэм и гупсысэмкіз дэгуэшащ Зеленскэм Абхъазыр къызэрыхигъэщам теухуауэ.

«ЗЕЛЕНСКИЙ Владимир украинэ властхэм къызэрагъэпэща "Крымская платформа" жыхуи!э зэхыхьэм Урысейм и Кърымым къызэрытегупл!эм теухуауэ къыщыщыпсалъэм апхуэдэуи Абхъазым ещ!эн хуейуэ къыхигъэщащ. Украинэм и Президентым иджыри зэ игъэлъэгъуащ тхыдэм ф!ыуэ зэрыхимыщ!ык!ыр, псалъэмакъ къигъэхъеину

зэрыщІэкъур», - жиІащ Ардзинбэ. МИНИСТРЫМ псоми ягу къигъэкІыжащ Абхъазым и цІыхухэм ІэщэкІэ я къэрал щхьэхуитыныгъэр къызэразуар. «Абхъазым и политикэ статусыр яхъуэжыну хуейуэ Іуэху мыщхьэпэм дыхэзышэну иужь итхэм зэи къайхъулІэнукъым. Дэ ди къэралым и зыужьыныгъэмрэ и къэралыгъуэр нэхъри гъэбыдэнымрэ псом япэ идгъэщу допсэу, хамэ щІыпІэхэм щагъэхъыбархэм емы-

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

apkbr.ru

пощеныдже вышире.

• ДифІ догъэлъапІэ

Лэжьыгъэм къыхуихьа пщіэм добжьыфіэ

Блэкla совет лъэхъэнэм цlыху щэджащэ куэд къыщыхъуащ, ди нобэм гъуазэу ялъытэрэ пщіэшхуэ хуащіу. Апхуэдэхэм яшышш РСФСР егъэджэныгъэмкіэ и отличник, Джэрмэншык къуажэм щіыхь зиіэ и ціыху, мы махуэхэм зи илъэс 90-р зыгъэлъапІэ ЛІуп Нурхьэлий.

Ар 1932 гъэм жэпуэгъуэм и 27-м Джэрмэншык къыщалъхуащ. И сабиигъуэр къэралыр гугъуехьышхуэ щыхэт зэманым техуащ. Хэку зауэшхуэр зэрыщІидзэу, къуажэ Советым и тхьэмадэу лажьэ и адэм къулыкъур къигъанэри, занщізу зэуапіэм кіуащ. Ар иджы и щхьэщыжакІуэт Граждан зауэм лъы щІыщигъэжа и хэкум.

Октябрь революцэр ди щІыналъэм къэса нэужь, 1918 гъэм Данил лъа уэри Дзэ Плъыжьым хыхьат. Гикалэ зи унафэщІ гупым хэту, ар щызэуащ Къэбэрдей-Балъкъэрым, Шэшэным, Къэрэшей-Шэрджэсым. Шалъхуа къуажэм 1923 гъэм къэкІуэжащ, властыщІэ увам и лъабжьэр зыгъэбыдэхэм яхэтащ, мыгувэуи коммунист партым

ЦИК-м и унафэкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр автономнэ областым и къуажэшхуэхэм унагъуэ куэд хагъэlэпхъукІыурэ, къуажэщІэ къызэрагъэпэщащ. 1926 гъэм Щхьэлыкъуэ унагъуи 154-рэ хагъэІэпхъукІри, Джэрмэншык ягъэтІысауэ щытащ. А Іуэхуми и къару емыблэжу хэтащ Данил. 1926 - 1941 гъэхэм ар лэжьащ мэкъумэшыщІэхэм ядэІэпыкъунымкІэ жылагъуэ комитетым, колхозым, къуажэ Советым я унафэщІу, колхоз парт организацэм и секретару. Хэку зауэшхуэр къыщыхъеям, абы лъэlу тхылъ итхащ зауэм кlуэну, зыщІэзэуа властыр ихъумэну. 1941 гъэм и дыгъэгъазэм, Къэбэрдей-Балъкъэр шуудзэм хыхьащ икІи псэемыблэжу зэуащ. ЛІуп Данил 1943 гъэм щыхэкІуэдащ Харьков деж.

Илъэс 80-м нэблагъэ дэкlayэ Данил и къуэ Нурхьэлий и адэм Кавказымрэ Сталинградрэ зэрихъумам папщ э медалыр къратыжауэ щытащ.

Зауэм фызабэ ищ а Бабынэ сабиитху къыхуэнат - Хьэфисэт, Муслъимэт, Нурхьэлий, Мурадин, Владимир. Ди тхыгъэр зытеухуа, сабий ещанэ Нурхьэлий илъэсибгъу хъуа къудейуэ арат. Зауэ лъэхъэнэм и гугъуехь псори я пщэм къыдэхуащ ЛІупхэ я унагъуэм къыщыхъу ціыкіухэми. Фашистхэм къуажэр зэраубыдар я нэгу щІэкІащ, иужькІэ абыхэм зэтракъута псори бзылъхугъэхэм ящІыгъуу зэфІагъэувэжын хуей хъуащ.

1943 гъэм щІышылэм и 4-м нэмыцэхэр къуажэм дахужа нэужь, Нурхьэлий илъэситІкІэ колхозым щылэжьащ. Илъэс 14 щыхъум колхозым къыщают сыт хуэдэ Іуэхуми хэтащ ар. Ауэ а псоми къригъэкІуэтакъым щІалэ къарууфіэр, атіэ гъащіэм адэкіэ къыщыхуэсэбэпын ерыщагъым хуигъэсащ, мурад зыхуигъэувыжыфрэ абы лъэlэсу, къылъыкъуэкІ Іуэхум и хэкІыпІэр къигъуэту, сыт хуэдэ гугъуехьри къызэринэкІыфу зригъэсащ. Зауэ нэужь лъэхъэнэм хапІыкІа сабийхэми хуэдэу, щакхъуэ Іыхьэ щхьэкіэ мылъајузу езым и пщіэнтіэпскіэ къилэжьыжыфу къэхъуащ.

А лъэхъэнэм еджэр мащІэт. Ауэ, сыт хуэдиз бэлыхь пымылъами, Бабынэ и шхьэгъусэм къыхуигъэна уэсятыр игъэзэщІэфащ. «Хъыджэбзхэм я Іуэху зесхуэркъым, ауэ щІалищыр, пхузэфІэкІмэ, егъаджэ», - къыжриІат абы

Нурхьэлий езыми еджэным и нэ къыхуикІыу апхуэдэти, щІэныгъэ нэхъыщхьэ зригъэгъуэтащ. А зэманым гъазэу ящхьэщытащ ар еджапІэм еджапІэ нэхъыщхьэ къаухауэ къуажэм дэсахэм я еплІанэт Нурхьэлий. Абы къыкІэлъыкІуэу Мурадини 1959 гъэм Москва техникэ еджапІэ нэхъыщхьэр къышиухаш, техникэ шІэныгъэхэмкІэ кандидат хъуаш. шІалэ ещанэ Владимир Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым зоотехник ІэщІагъэр щызэригъэгъуэтауэ, диплом плъыжькІэ къиухаш.

Нурхьэлий и студентыгъуэ илъэсхэр нобэрейм ебгъэпщэну гугъущ. Стипендие къахьыр яхурикъуртэкъыми, щІалэ цІыкІухэр жэщхэм хьэлъэ кърахьэкІыу лэжьэн хуей хъурт, гъэмахуэхэм колхозхэм шылажьэрт. Абы щыгъуэми ирагъэшхыр хьэліамэ гъэварат, ятіэ лъэгум замытІэщу жэщхэм щыжейуэ. ИтІани тхуэусыхи унэм кІуэжыну щІэпхъуэжи къахэмыкІыу, гъэмахуэ псор

къуажэ гуэрым щрахьэкІырт. 1953 гъэм училищэр къиуха нэужь,

зыгуэркіэ дэіэпыкъуэгъу хуэхъун папшіэ. Аршхьэкіэ, институтым шіэмытІысхьэжу къыхуидакъым - ар адэм уэсятт. Пединститутым, къигъэна иужькІэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университет ящІыжам, урысыбзэмрэ адыгэбзэмкіэ и къудамэм шіэтіысхьэри, щІэныгъэ щызэригъэгъуэтащ. А илъэсхэми студентхэр къуажэхэм колхозхэм щагъэлажьэрт. Апхуэдэу Нурхьэлий 1954 гъэм Сэрмакъ кіэртіоф къыщитіыжу щыіащ, 1955 гъэм Къызбрун-1 щылэжьащ. Шхынкіэ, щыгъынкіэ, щыпсэункіэ гугъу ехьми, я ныбэр изт, гъащІэм хуэарэзыт студентхэр. Ахъшэ къалэжьыр я унагъуэм ирахьэл эжырти, зэрыпсэун яхуэхъурт.

Щеджэхэм дежи жыджэру студент гъащіэм хэтт Ліупыр. ВЛКСМ-м и факультет комитетым хэтт. 1956 - 1957 гъэхэм ВЛКСМ-м и ЦК-м и унафэкІэ ягъэкІуащ Къэзахъ ССР-м и Акломен областым щыІэ колхозым. БадзэуэпшІондэ комбайным тесым и дэІэпыкъуэгъуу лэжьащ.

1958 гъэм къыщалъхуа къуажэм дэт курыт еджапІэм урысыбзэмрэ литературэмкіэ егъэджакіуэу мэув Нурхьэлий. Школыр кхъахэ хъуати, ЛІупым и фіыгъэкіэ, партым и обкомымрэ Егъэджэныгъэмкіэ министерствэмрэ республикэм щаухуэ школхэм Джэрмэншыкри хагъахуэ. 1963 гъэм лэжьэн щедзэ сабий 380-рэ зыщерхуэ школыщІэм. 1968 - 1979 гъэхэм а школым и унафэщІу лэжьащ ЛІупыр. А илъэсхэм къриубыдэу абы котельнэ иригъэщІащ, нэныр. «Ди жагъуэ зэрыхъунщи, зауэм псызэхуэхьэсыпіэ иригъэгъэуващ, хэтауэ, абы фызабэ ищіауэ 2008 гъэ Іуэхущіапіэр ягъэплъу иригъэщіащ. лъандэрэ жылэм зыри диіэжкъым. За-Ауэрэ 1976 гъэхэм школым иджыри классипшІ зыщІэхуэн пэшхэмрэ шхапіэ инрэ къыпригъэщіыхьащ. Спорт гъуз къуажэ еджапіэм и пщіантіэм утыку иригъэщІащ. Игури и псэри хилъхьэу лэжьащ ар а илъэсхэм. Школым пионер, комсомол зэгухьэныгъэхэр иІэт, парт организацэм и бюро. профсоюз, адэ-анэ комитетхэр жыджэру щылажьэрт. Зэрырагъэджэн тхылъхэмкІи зыхуеину псомкІи къызэгъэпэщати, сытым дежи районым япэ щит школхэм ящыщт Нурхьэлий зи унафэшіыр. Школыр зэкіэлъыкіуэу. къабзэу, щылажьэхэр зэгурыlуэу, щеджэхэм ехъулІэныгъэхэр яІэу, егъэджакіуэхэмрэ еджакіуэхэмрэ я зэхуаку пщІэ дэлъу зэрыщытымкІэ школым и ціэр фіыкіэ Іуат. А псом кіэлъыплъу, сыт хуэдэ Іуэхури и чэзум зыхуей хуикъекІуалІэ псоми.

1979 - 1991 гъэхэм ЛІупыр «Джэрмэншык» колхозым и парт къудамэм и секретару щытащ. Илъэс 40-м щІигъукІэ къуажэ Советым и депутату лэжьащ, КПСС-м и Аруан райкомым и пленумым мызэ-мытІэу хагъэхьащ, республикэ, район парт конференцхэм, Къэбэрдей съездхэм хэтащ. 1993 2004 гъэхэм ЛІуп Нурхьэлий КПРФ-м и щІыналъэ парт зэгухьэныгъэм и къуажэ къудамэм и унафэщІу щытащ, Аруан район администрацэм и Жыла-

гъуэ советым хэтщ. 1996 гъэ лъандэрэ Джэрмэншык къуажэм и ветеранхэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмадэщ. Абы ветеран 600-м щІигъу къызэщІеубыдэ, районым нэхъыфІу щылажьэ гупхэм ящыщщ, уеблэмэ я лэжьыгъэ къызэгъэпэщыкіэкіэ къалъытэри, 2002 гъэм екіуэкіа республикэ зэпеуэм япэ увыпІэ къыщикласс нэхъыщІэхэм щІэсхэр ири- хьауэ щытащ. Апхуэдэуи 2005, 2007, гъаджэу лэжьапІэ увыну хуеящ, и анэм 2009, 2012, 2018 гъэхэм «КъБР-м и

Ветеран зэгухьэныгъэ нэхъыфІ» цІэр къыфіащурэ къекіуэкіащ.

Нурхьэлий сытым дежи и къуажэм, жылэм, лъэпкъым хуэлэжьащ. Жэуаплыныгъэ ин зыпылъ къулыкъухэм къыпэрыкІа нэужьи, къыщалъхуа жылэжьым и цІэр фІыкІэ игъэІун, абы дэса ліы ахъырзэманхэм я пщіэр къиІэтын, щІалэгъуалэм яригъэцІыхун папщІэ тхыгъэ куэд район, республикэ газетхэм къытрыригъэдзащ, радиомкІэ, телевиденэмкІэ къатащ. Сытым дежи гулъытэ хэха хуещІ гъащІэм мыхьэнэшхуэ щызи э Іуэхухэм. Тхыгъэ гъэщІэгъуэн, купщІафІэ, газетеджэхэм дерс къызыхахын, щІэблэм гъуазэ яхуэхъун куэд тыдодзэ «Адыгэ псалъэ-Ар ди газетым и ныбжьэгъу пэжхэм ящыщ зыщ, и тхыгъэ къытхуихьу, и чэнджэщкіэ къыддэгуашэу. нобэ ттхыхэм теухуа и гупсысэхэр къыджиІэу къыддокІуэкІ.

А псом къыдэкІуэу егъэджэныгъэ лэжьыгъэм и ветеран, хэкупсэ нэс ЛІуп Нурхьэлий и Іэдакъэ къыщІэкІащ «Джэрмэншык» (2003 гъэ), «Зауэм фызабэ ищ ахэмрэ абыхэм я бынхэмрэ» (2009 гъэ), «Джэрмэншык школыр илъэс 85-рэ ирокъу» (2012 гъэ), Джэрмэншык дэс ЛІупхэмрэ абыхэм я шІэблэмрэ» (2013 гъэ), «Джэрмэншыкрэ абы и цІыхухэмрэ» (2015 гъэ), «Си лъахэгъухум ятеухуахэмрэ нэгъуэщІ

гупсысэхэмрэ» (2017 гъэ) тхылъхэр. «Дэтхэнэ цІыхури балигъ хъуауэ къыщыплъытэнур и унагъуэм, лъэпкъым яхуэгъэзауэ ихь жэуаплыныгъэр нэсу зыхищІэ щыхъуам дежщ, - жеІэ Нурхьэлий. - Унагъуэрщ, ущалъхуа, укъыщыхъуа щІыпІэ цІыкІурщ адэжь хэкум къыщыщІидзэр. Си дежкІэ ар Джэрмэншык жылэрщ, лъабжьэ къызэзыта унагъуэрщ, къару къысхэзылъхьа си лъэпкъырщ». Хэкум, лъэпкъым епха апхуэдэ

гупсысэхэр зыбгъэдэлъ нэхъыжьыфІым зэхуихьэсыжащ, иджыжащ икІи тхылъ щхьэхуэу къыдигъэк ыжащ я къуажэм щыпсэу ЛІупхэ я тхыдэр. Зи гугъу тщІы тхылъыщІэм ихуащ ЛІуп унэцІэр зезыхьэу Джэрмэншык дэс унагъуэ 30-м щ игъум я нэхъыжьхэмрэ гъуэм къыщыщ1эдзауэ жэпуэгъуэ абыхэм къатехъук1ыжа щ1эблэхэмрэ ехьэлІа тхыгъэ хьэлэмэтхэр.

Нурхьэлий и къалэмыпэм къыпыкlа лэжьыгъэм ЛІуп лъэпкъым и зыужьыныгъэм и лъэныкъуэ куэд къызэщleубыдэ. Нэрылъагъу хъуащ лъэпкъ лъэщым, узыншэм и къуэпсыр жыжьэ зэрынэсыфынур, нэхъыжьыфіхэр зиіэ ныбжыш і і ўзхуфіхэр я гъуазэў къызэрытэджыр.

Нурхьэлий иужьрей илъэсхэм лэжьыгъэшхуэ зрихьэлІахэм ящыщщ зауэм хэтахэм, зауэм фызабэ ищ ахэм, абыхэм я бынхэм я цІэр тхыдэм къыхэуэм хэкүүэдахэм я быну псэужыр мащіэщ. Зауэм хэкіуэдахэм я фэеплъ дэдэтщ. Ар колхозым и мылъкукІэ 1970 гъэм ягъэуващ, зауэр зэриухрэ илъэс 25-рэ щрикъум ирихьэл эу. Илъэс къэс, накъыгъэм и 9-м, мэкъуауэгъуэм и 22-м фэеплъым деж пэкІу щыдогъэкІуэкІ. Абы кърохьэлІэ къуажэ унафэщіхэр, зауэм хэтахэр, зауэм фызабэ ищІахэр, абыхэм я бынхэр. Іыхьлыхэр. къуажэдэсхэр, еджакіуэ ціыкіухэр, егъэджакІуэхэр, клубым, библиотекэм лэжьакіуэхэр, Афганистаным щызэуахэр», - жеlэ Нурхьэлий.

И махуэ къэс ІўэхущІэкІэ гъэнщІауэ пэжьа пІы ахъырзэманым и псэемыблэж лэжьыгъэм щхьэкІэ къыхуагъэфэщащ «За освоение целинных и залежных земель», «За доблестный труд в Великой Отечественной войне (1941 - 1945 гъгъ.), «За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина», ТекІуэныгъэ Иным и юбилейхэм ирихьэл эү къыдагъэк а медалхэр.

«РСФСР-м егъэджэныгъэмкІэ и отличник» ціэ лъапіэр къыфіащащ. тылым и ветеранщ, Джэрмэншык къуажэм щіыхь зиіэ и ціыхущ. А псом нэмыщІ, и цІэр фІыкІэ къраІуэу куэдрэ къыхуагъэфэщащ республикэм и къулыкъущіапіэ зэмыліэужьыгъуэхэм я щіыхь, фіыщіэ тхылъхэр.

Зи псалъэр ялъытэу, зи цІыхугъэмрэ зэфіэкіымрэ пщіэ хуащіу ди япэ ит ліы губзыгъэм, гуащафІэм дохъуэхъу узыншагъэ быдэ иІэу, и бынхэмрэ абыхэм къалъхужахэмрэ ящыгуфІыкІыу, къилэжьа псом нобэ къыхуихьа пшіэмрэ щіыхьымрэ ирипагэу иджыри куэдрэ псэуну.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

Сабий дуней плъыфэбэр

«Сабийм и гум къыщепс дыгъэм Тхьэрэ пэт егъэгуфІэ», - щылъыптэкІэ. Мы гъэлъэ- гъэлъэгъуэныгъэм и купсэр жиіэгъащ егъэджакіуэ ціэрыіуэ гуэрым, абы и гузэхэщіэм гъуэныгъэри щыхьэт зыте- Таурыхъ ліыхъужьхэм сабийщыіэныгъэм хилъхьэфыну дахагъэр зэрыгуащіафіэр апхуэдэ щіыкіэкіэ къиіуатэу. Ціыхум и мызакъуэу, лъэпкъым и пщэдейр къыщіэхъуэ щіэблэм я узыншагъэм зыкъомкіэ елъытащ. Зи гугъу тщіы узыншагъэр зэхьэліар Іэпкълъэпкъым и закъуэкъым, атіэ лъэпкъыщхьэм и хъумакіуэ, лъэхъэнэхэм къапхыкіыу нобэм къэса щэнхабзэ хъугъуэфІыгъуэхэм я зехьакіуэ зэрыхъуми гуэх имыlэу епхащ. Абы и щыхьэтщ зи узыншагъэкlэ сэкъат зиlэ сабийхэм иджыблагъэ ирагъэкlуэкlа lуэхугъуэ дахэр.

щрикъум ирихьэлІэу Налшык гъуалэмрэ я творчествэмкІэ и центрымрэ КъБР-м Лъэпкъ «Уи Іэкіэ щіы» зыфіаща гъэлъэгъуэныгъэр. ПэхуэщІэм (проектым) къалэн нэхъыщхьэу зыхуигъэувыжхэм ящыщщ зи узыншагъэкІэ сэкъат зиІэ сабийхэр адыгэхэмрэ балъкъэрхэмрэ ижь лъандэрэ къадэгъуэгурыкіуа ІэщІагъэ зэмылІэужьыгъуэхэм щыгъэгъуэзэныр, щэнхабзэ лъапІэныгъэхэр я гъащызэрахьэу, ахэр ирагъэф ак Іуэу, зрагъэ ужьу къэгъэтэджыныр, зыщыщ лъэпкъымкІэ гушхуэныгъэ

яІзу гъэсэныр. Лъэпкъ ІэщІагъэхэмкІэ гъэлъэгъуэныгъэм я ІэдакъэщІэкІхэр щагъэлъагъуэу хэтащ зи узыншагъэкІэ сэкъат зиІэ сабийхэр, абыхэм я гъэсакіуэхэмрэ егъэджакіуэхэм-КъБР-м Лъэпкъ ТэщІагъэхэмкІэ и центрым и ІэщІагъэлІхэр, Налшык къалэм и волонтёр зэщІэхъееныгъэм жыджэру хэт щіалэгъуалэр.

цІыхуи 100-м щІигъу зыхэт

КЪЭБЭРДЕЙ-Балъкъэрым министр Асанов Алим, Нали къэралыгъуэр илъэси 100 шык къалэ щІыпІэ унафэр щызехьэнымкІэ и къулыкъукъалэм Сабийхэмрэ щіалэ- щіапіэм егъэджэныгъэмкіэ и къудамэм и унафэщІым и къалэнхэр зыгъэзащІэ Мэл-ІэщІагъэхэмкІэ и центрымрэ бахъуэ Алим, КъБР-м сатумзэгъусэу къызэрагъэпэщащ рэ промышленностымкіэ и палатэм и унафэщІым къуэдзэ ГъукІэлІ Мурат, Налшык къалэм Егъэджэныгъэмкіэ и Іуэхущіапіэм сабийхэм щІэныгъэ гуэдзэ, гъэсэныгъэмрэ сабийхэм есэныгъэ хэхахэр етынымкІэ и къудамэм и унафэщІ Тхьэгъэпсо Светланэ, нэгъуэщІхэри.

ЗэІущІэм кърихьэлІахэм фІэхъус гуапэкІэ захуигъэзащ КъБР-м Лъэпкъ ІэщіагъэхэмкІэ и центрым и унафэщІ Урыс Аслъэн. «Ижькіэ адыгэхэмрэ слъагъукіэ. Мы Іуэхугъуэр губалъкъэрхэмрэ къадэгъуэгурыкіуэ Іэщіагъэхэм уазэрыхэплъэн хуейр узыщызыгъэгуфіыкі Іэпщіэлъапщіагъэ къудейуэкъым, атІэ ахэр къэзыгъэщ а лъэпкъым и зэхэщІыкІыр, и дуней лъагъукІэр къызыхэщ тхыдэ къэгъэщІыгъэу зэрыщытри зыщыбгъэгъупщэ хъунукъым. Іэщіагъэхэм ціыхухэм я щіэжыр ягъэпс, ахэр зей лъэпкъым нэрымылъагъу къуэпс-Сабийхэм я зэфіэкіым кіэ урепх. Гуапэ пщымыхъуу хэплъэну, утыку кърахьа къанэркъым, ди щІэблэр, ягу-ІэщІагъэхэм уасэ хуащІыну ри я псэри хэпщІа хъуауэ піэрэ жыпіэну, лъэпкъ Іэщіа-Іуэхугъуэ дахэм къеблэгъащ гъэхэм зэрыдихьэхыр щы-КъБР-м лэжьыгъэмрэ соци- плъагъукіэ, ахэр къагъэщіэ-

хъуэр аращи, жьым и Іэщіагъэр щІэм и гъуапэ зэрыхъум цхьэж и Іэнатіэ пэрагъэуващ. фи ущиякіуэхэр вгъэгуфізу абы хьэкъущыкъу зэмылізу фыпсэуну си гуапэщ», жи ащ Урыс Аслъэн.

Псалъэ дахэкІэ цІыкІухэми, гъэсакІуэхэми, ІэщІагъэлІхэзыхуагъэзащ Асанов Алим, Мэлбахъуэ Алим, ГъукІэлІ Мурат сымэ.

Апхуэдэу КъБР-м лэжьы-

гъэмрэ социальнэ дэlэпыкъуныгъэмкІэ и министр Асанов Алим къыхигъэщащ дяпэкІи гулъытэ хэха хуэныкъуэ ныбжьыщІэхэм ятеухуауэ къыхалъхьэ сыт хуэдэ жэрдэмми щІэгъэкъуэн зэрахуэхъунур, сыт и лъэныкъуэкІи къазэрыкъуэувэнур. «ЦІыкіухэм ягъэлъагъуэ я Іэдакъэщіэкіхэм нахуэу уи фІэщ ящІ зи ужь ерыщу уит сыт хуэдэ Іуэхури къызэрохъулІэнур, гурэ псэрэ хэплъхьэмэ, ціыхуіэм хуэмыщіынрэ къимыгъэщІынрэ зэрыщымыІэр. Си гур хохъуэ ди щІалэгъуалэм я Гэужь дахэхэр щыкъэкІ зыщІу къезыхьэжьам, ныбжыш Іэхэр драгъэхьэхыу плъыфэбэу зэхэт сабий дуней дахэр къызэрагъэщ ам щхьэкіэ фіыщіэ фхузощі, фефіэкlуэну си гуапэщ», министрым гуапэу. Гъэлъэгъуэныгъэр

Іэрэ пшыналъэу зэхэт теплъэгъуэкІэ къызэІуахащ. Абдеж зыкъыщагъэлъэгъуащ узыншагъэкІэ сэкъат зиІэ сабийхэмрэ абыхэм къащхьэщыт, Налшык къалэм Сабийхэмрэ щіалэгъуалэмрэ я хъуну, гугъу зызыдрагъэхь творчествэмкіэ и центрым и сабийхэм халъхьэ щіэнытворчествэмкІэ и центрым и гъэсакІуэхэмрэ. ЕтІуанэ Іыхьэм таурыхъ дунейм щыщ лІыхъужьхэр зыхэт джэгуу альнэ дэlэпыкъуныгъэмкlэ и рэщlэжыну зэрыхущlэкъум гу екlуэкlащ. Ещанэ Іыхьэрат

Дунейм

щыхъыбархар

Хьэрыпыбзэр

зрагъащІэ

Мы илъэсым и пэщІэдзэм

щегъэжьауэ процент 41-кlэ

хэхъуащ Урысейм хьэры-

пыбзэр щезыгъэджхэм яІэ

щі эупщі эм. Абы и щхь эусы-

гъуэр къигъэлъэгъуащ Стра-

тегие къэхутэныгъэхэмкіэ

Азие Курыхымрэ КъуэкІыпІэ

ГъунэгъумкІэ урысей инсти-

тутым и щіэныгъэ лэжьакіуэ

Густерин Павел:

хэр гуп-гупурэ зэхашри, уегъэгуфіэ. Нэхъыфіыжхэр Пасэм кхъуэщыныщіхэм ятіафхузэф ок нэхъыбэжк гъуэр къызэрагъэ урыщ оу, жьыгъуэхэр къызэрыхащТыкІыу щытам епха мастеркласс, хьэлыгъуанэхэр зэрагъэщІэращІэм, цыкіухэр зэращым, пластик щхъуэкІэплъыкІэхэр къызэрагъэјурыщіэм, шыкіуртіымыр зэраблэм теухуа дерсхэмрэ гъэлъэгъуэныгъэмрэ сабийхэмрэ абыхэм я егъэджакіуэхэмрэ хьэщіэхэм ира-

гъэлъэгъуащ. Я Іэщіагъэр зыхуэдэр, я къарур здынэсыр, я зэфІэкъитІасэр къызэхуэсахэм нэрылъагъу щащіа нэужь, гуІэфІтещІэжу сабын тхъурымбэ шоу хьэлэмэткіэ зэхуэс дахэр зэхуащІыжащ.

Зи лэжьыгъэри зи гуращэри лъэпкъ Іэщіагъэхэр къэгъэщІэрэщІэжыным хуэгъэпса хэгъэгупсо центрым цІыкІухэм фэеплъу тыгъэхэмрэ тхылъхэмрэ яритащ. Зэlущlэр гуапэу, укъызэщІиІэтэу, гушхуэныгъэ къыпхилъхьэу екіуэкіащ. Адэ-анэхэм къызэгъэпэщакіуэхэм фіыщіэ хуащІащ, псом хуэмыдэу Налшык къалэм Сабийхэмрэ щ алэгъуалэмрэ я творчествэмкІэицентрымзиузыншагъэкІэ сэкъат зиІэ сабийхэм къыхуащІ гулъытэр зэрыиныр, еши шхьэхи ямыгэу къазэрыдэлажьэр къыхагъэщащ.

ЩІэблэм я псэкупсэ дунейм зезыгъэузэщ гъэсакІуэхэмрэ егъэджакІуэхэмрэ я зэфіэкіыр нэхъ лъагэж гъэм псэрэ гъуэгурэ ягъуэтыну дэри ди гуапэщ.

Ирагъэкіуэкіыну зэіушіэхэм

ящыщщ «КъэкІуэнум и джэгу-

кlэр» зэхыхьэр: тхыдэм щы-

япэу спортым, шІэныгъэм.

технологием ехьэлІа Іуэху-

гъуэхэр щызэхэухуэна зэхьэзэхуэхэр; БРИКС, ШОС, СНГ

къэралхэм я гупхэр хэту уни-

верситетхэм спортымкіэ я ду-

нейпсо фестиваль; лыжэкІэ

къызэдэжэнымкІэ, сноубор-

дымкіэ, нэгъуэші спорт ліэу-

жьыгъуэхэмкіэ Урысей-Китай

щІымахуэ щІалэгъуалэ джэ-

Жэпуэгъуэм и 27, махуэку

♦Аудиовизуальнэ щІэиныр

хъумэным и дунейпсо ма-

♦Гимнастикэм и урысейпсо

♦ 1940 гъэм Налшык къыщы-

зэІуахащ Къэбэрдей, Балъ-

♦1951 гъэм лышх узыфэм

ебэныным япэ дыдэу къа-

хуагъэсэбэпащ радиацэ бзий-

♦1942 гъэм къалъхуащ тха-кІуэ, журналист **Къамбий**

Дунейм и щытыкІэнур

зэритымкІэ, Налшык уэшх

къыщешхынущ. Хуабэр махуэм градус 12 - 15, жэщым градуси 9 - 10 щыхъунущ.

Жэпуэгъуэм и 28, мэрем

♦Анимацэм и дунейпсо ма-

хуэщ ♦УФ-м и Дзэ-Хьэуа Къарухэм

лъапіэ анэшхуэхэмрэ адэш-

♦1900 гъэм къалъхуащ къэ-

бэрдей литературэм и лъаб-

жьэр зыгъэтіылъа икіи и клас-

♦ 1952 гъэм къалъхуащ юри-

дическэ щіэныгъэхэмкіэ доктор, ЩІДАА-м и академик

♦1964 гъэм къалъхуащ къэ-

рал, политикэ лэжьакіуэ,

сик ЩоджэнцІыкІу Алий.

я дзэ авиацэм и махуэщ ♦Урысей Федерацэм щагъэ-

хуэхэмрэ я махуэр

Мысрокъуэ Замир.

«pogoda.yandex.ru» сайтым

къэр драмэ театрхэр.

гухэр.

махуэш

Джэфар.

ШУРДЫМ Динэ

Бжьыпэр иІыгъщ

«Бахъсэн и жыг хадэхэр» ООО-м и пхъэщхьэмыщхьэ хъумапіэм иджыпсту щыщіэдзауэ щагъэтіылъ абы къышыпачыжа мыІэрысэхэр.

ПХЪЭЩХЬЭМЫЩХЬЭР зыхуей хуэзэу щыхъумэным сыткІи хуэщІауэ яухуа иджырей комплексым тонн мин 24-рэ зэуэ щ эхүэнүш. Хъумап эм и эш пхъэшхьэмы шхьэр шызэхадз икіи зэращэным щыхуагъэхьэзыр щіыпіэ щхьэхуэ. Къыхэгъэщыпхъэщ Бахъсэн щІыналъэм хуэдэу иджырей

хъумэным икІи щэным тещІыхьа апхуэдэ комплекс ехьэжьа Урысейм нэгъуэщ и зы щ ыналъи зэрыщымы вр. Мы зэманым ирихьэлізу ягъэтіылъа мыізрысэхэм яубы-

дар комбинатым и хъумапіэхэм я зэхуэдитіырщ - тонн мин 12,5-рэ. МыІэрысэ къыпычыжыгъуэр иухмэ, адрей щІэгъэувапІэхэри яубыдынущ. Районым и нартыхугъэкІхэри бэлэрыгъыркъым. Нартыху

ШЭРЭДЖ Дисэ.

«ИУЖЬРЕЙ зэманым Урысей Федерацэм хьэрып дунейм хуиІэ пыщІэныгъэхэм зрегъзужь. Абыхэм егъэлеяуэ пщІэшхуэ хуащІ Іуэху зыда-

мардэхэм тету жыгхэр хэсэным, пхъэщхьэмыщхьэр

ІэфІу мы гъэм гектар 712-рэ хасати, тонн мин 13,5-м щ игъур Іуахыжащ, зы гектарым хуэзэу центнери 190-рэ къытрахащ. Іуахыжа гъавэр занщІзу ирагъашэ абы елэжьыну консерв заводхэм. Нартыху Іэфіым хухаха хьэсапкъэхэм нэгъабэ лъандэрэ хуэдищ хагъэхъуащ.

●Дэ къытхуатх

дэу, - жиІэри, псалъэмакъыр

Лъэмыжри мазитІым къриу-

быдэу ящІауэ щытащ. Абы лъан-

куэдым лъэмыжыр сэбэп яхуэ-

жащ. Иджы унагъуэ къэс машинэ

Апхуэдэу «Ленин гъуэгу»

(«Адыгэ псалъэ») газетыр сэбэп

яхуэхъуауэ щытащ Лэскэн ЕтІуанэ

къуажэм дэсхэм.

дэтщи, лъэсу зыри кІуэжыркъым.

Иджыри лъэмыжыр

Апхуэдэуи иджыпсту куэд дихьэхащ тыркубзэми. Къапщтэмэ, Урысейм и цІыху-

щізу я бзэр зэзыгъащізхэм.

хэм ар зэгъэщІэныр нэхъ къохъуліэ, нэхъ гурыіуэгъуафізу, и тхыбзэри куэдкІэ нэхъ тыншу зэрыщытым къыхэкІыу. Урысей Федерацэм пыщІэныгъэ быдэ яхуиІэщ Тырку,

Иран, хьэрып къэралхэм. Псалъэм папщІэ, Ираным ар къызэрегъэпэщ беспилотникхэмкІэ, Тыркур гъэсыныпхъэр нэгъуэщі къэралхэм яІэрыхьэнымкІэ дэІэпыкъуэгъу мэхъу. Хьэрып къэралхэм я гугъу пщіымэ, екіуэкі щытыкіэм теухуауэ УФ-м и Президентым ахэр акъылэгъу къищІын хузэфІэкІащ. Дэ ди телъхьэщ ЩІыдагъэр нэгъуэщІ къэралхэм езыщэ зэгухьэныгъэм хэт «джэгуакІуэ» нэхъыщхьэхэр».

Я зэпыщІэныгъэхэр ягъэбыдэ

УФ-м и Президент Путин Владимир иджыблагъэ къыдигъэкіащ 2022 - 2023 гъэхэр Физическэ щэнхабзэмрэ спортымкіэ урысей-китай зэдэлэжьэныгъэм и илъэсу егъэкІуэкІыным теухуа унафэ. Абы ипкъ иткіэ Урысеймрэ Китаймрэ къыщызэрагъэпэщынущ спорт зэхьэзэхуэу 500-м щІигъу.

«А ІУЭХУР икъукІэ щхьэпэнущ къэралитым я зэдэлэжьэныгъэр гъэбыдэнымкіэ, заужьынымкіэ», - жиіащ ■ УФ-м и Правительствэм и УнафэщІым и къуэдзэ Чернышенкэ Дмитрий.

КъШР-м къэрал къулыкъур зехьэнымкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ Астэжь Франческэ. Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык уэшх

къыщешхынущ. Хуабэр ма-хуэм градуси 10 - 11, жэщым градуси 7 - 9 щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Уи анэрэ уи нит рэ.

ШЕЕМ ІШІЧМЕЩЕ

Газетхэм мащізу тхэн щыщізздзам, ебланэ классым сыщеджэрт. Япэ дыдэу «Пионерская правда» газетым си тхыгъэ кІэщі хуезгъэхьауэ щытащ. Ямыгъэгувэуи къытрадзат. «Сельская жизнь» газетми си тхыгъэ къытрадзауэ щытащ, Къума- соупщі ціыхубзым. хуэхэ ящыщ еджагъэшхуэхэм я унагъуэм теухуауэ

ДИ гъунэгъуу псэу цІыхубз зэ-

гуэр ди деж къокіуэ. Къэслъыхъуэр уэращ, Вовэ, жеlэ. - Си лъакъуэр зэрыузым лэ цlыкlур газетым матхэ, фи щхьэкІэ къуажэ дохутырым зыхуэзгъэзати, «сымаджэщым укІуэу гъуджэ требгъэхын хуейщ. Къигъэлъагъуэм елъытауэ сыноІэзэнщ», - къызжиІэри сыкъи- гъащ гъунэгъур.

утІыпщыжащ. гъуэ мазэщ, псыр щІыІэ хъуащ. газетым. Абы трагъэхуа сом

Газетым «трилъхьа» лъэмыж

Абы сыхыхьэмэ, си узыр тІуащІэ 12-ри къызатыжауэ щытащ. хъунущ», - жеlэ цlыхубзым. Сэ сыткІэ сэбэп сыхъуфыну? -

Пощтым сыщІыхьауэ сытхьэусыхати, пощтзехьэм: гъунэгъу Уэркъуасэ Вовэ деж кіуэи, уи іуэху зыіутыр абы еіуэкі, къызжи ащ. - Уи тхьэусыхафэр къуажэм дэс куэдым яІэщ. А щІатхьэусыхафэр фхуитхынщ».

КъикІынур сщІэркъым, ауэ «Ленин гъуэгу» газетым тхыгъэ цІыкІу фхуестынщ, - къэзгъэгу-

А пщыхьэщхьэ дыдэм зэз-«Куей сымаджэщым сыкіуэн гъэпэщащ лъэіу тхыгъэ, Лэскэн щхьэкіэ километриті къызэз- псым узэрикіын лъэмыж район нэкіын хуейщ. Адэкіэ Лэскэныпс мылъкум къыхэкі ахъшэкіэ икІынри къыспэщылъщ. Псым тхутралъхьэным теухуауэ. Стхар лъэмыж телъкъым. Иджы щэкіуэ- кіэщі ціыкіуми, къытрадзащ

Зы махуэ гуэрым еджапІэм сыкъыдэкІыжауэ унэм сыкІуэжу, си адэ шыпхъум ипхъури школым щеджэрти, кlуэрыкlуэм тету абы зыкъысхуегъазэ: «Школ нэужьым ди деж укъыдыхьэну ди адэм къыпхуиІуэхуащ», - жеІэри.

СыздэкІуам, куей райкомым щылажьэу цІыху зытхух Іэнэм Къызэджа Шортэн бгъэдэст. Нашхъуи (а зэманым совхоз унафэщіу лэжьащ, тхакіуэ ціэрыІуэ Шортэн Аскэрбий и къуэшт) абыхэм яхэсти, Іэ къысхуищІащ, «къыщІыхьэ» къикІыу.

Щхьэгъэрыт къытхуэхъу, жиІащ Нащхъуэ. Здэшысым. шэджагъуашхэм фади хэтти, яхуизгъахъуэрт, сы-

мыбэлэрыгъыу. Мы щіалэ ціыкіур дыбгъэціы-

хуамэ хъунт, Нащхъуэ! - къреІуэкІ журналистикэм зеппщытын хуэнэхъыжьым. Мыр си щхьэгъусэм и дэлъхум абдеж щиухащ нэхъыжьым. Ар и шІалэщ, Уэркъуасэхэ ящыщщ, и куейм и япэ секретарыр арат.

ціэр Вовэщ, - жеіэ Нащхъуэ. Мыра бэлыхь дыхэзыдзар? АхъшэдимыІэм псым лъэс лъэмыж дэрэ илъэс 70 хъунущ. ЦІыху Іэмал имыІэу тетлъхьэн хуейуэ министерствэм къикІыу тхыгъэ къытхъуащ. хуэкІуащ. Піалъэу къытхуагъэувари щытщ, тlэкlу ещlами. И зы кlапэ мазитіщ! Проект едгъэщіын хуейщ, лъэныкъуэм кіэщіэта пкъор псыр Іуэхум еувэлІэнухэри къэдгъуэтыну къичауэ ихьати, апхуэдэу къэнэ-

къытпэщылъщ. - ЩІалэм итхар пэжщ, псым лъэс лъэмыж телъхьэн хуейщ. ЦІыхухэр гугъу йохь районым къэ-ТІэкІуи сыукІытэурэ сыщІыхьащ. кІуэну, - къыхедзэ щысхэм ящыщ зым.

> Псори сэ къызоплъ. - ЦІыху гуп унэм накІуэри къызэлъэlуати, стхащ, - жызоlэ, си щхьэр къэзмыІэту.

- Тэмэму пщІащ. Уэ фІыуэ еджэ,

УЭРКЪУАСЭ Владимир, Лэскэн Етlуанэ къуажэ. Хэплъэжар КЪУМАХУЭ

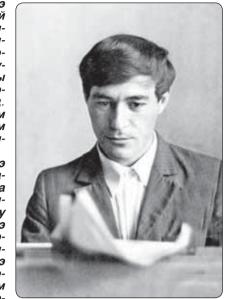
ТхакІуэ, журналист Къамбий Джэфар къызэралъхурэ илъэс 80 ирокъу

Лъэпкъым и ціыху щыпкъэ

Адыгэ литературэм хэлъхьэныгъз купщіафіэ хуэзыщіа Къамбий Джэфар и іздакъэщіэкіхэр мыхъумэ, езым и дуней тетык ар зыхуэдар тхылъеджэ куэдым ящІэркъым, сэри сахэту. И ныбжьэгъухэмрэ ар зыцІыхуу щытахэмрэ абы и щхьэусыгъуэу жыхуаІэр Джэфар утыкуакіуэу зэрыщымытарщ. Абы лъэпкъым, литературэм дежкіэ ищіэр фіэмащіэу, езым и ціэ фіыкіэ къыщіраіуэн къимылэжьауэ къыщыхъуу псэуащ.

«Уэсят», «Дохутыр», «Дыщэ уэшх», «Нащхъуэ», нэгъуэщI и Іэдакъэщіэкіхэмкіи си гум къинэжа Джэфар къыщалъхуа махуэм ирихьэліэу захуэдгъэзащ ар зыціыхуу щытахэмрэ игъэныбжьэгъуахэмрэ ящыщ зыбжанэм. Япэ сищу жысіэну сыхуейщ мы Іуэхум яужь сызэрихьам сызэрышыгуфІыкІыжар. Сэ щыгъуазэ сыхъуащ дунейм телъыджэу тета цІыху гъэщІэгъуэным и гъащіэм и къекіуэкіыкіам. Джэфар щытепсэлъыхькіэ, ціыху нэсщ, еджэным пищащ. адыгэліщ, тхакіуэ телъыджэщ, нэхъыжьыфіщ зи гугъу ящіыр.

уэгъуэм и 27-м Къармэхьэблэ «ЛІэужьыр бжьиблкіэ мауэ» поадыгэ къуажэжьым къыщалъхуащ. вестым щыщ Іыхьэ «Ленин гъуэгу»

Къамбийм пасэу тхэн щ идзащ. Абы фІыуэ къехъулІэрт литера-Къамбий Джэфар 1942 гъэм жэп- турэм и жанр зэмыл Гэужьыгъуэхэр.

щигъэлъэгъуащ. Псом хуэмыдэу ар хэзагъэрт очерк тхыным. Ар хуабжьу и гуапэу икІи шэрыуэу ціыху гуащіафіэхэм ятетхыхьырт. Мис апхуэдэ гуапагъэрэ хьэлэлыгъэкіэ гъэнщіа и тхэкіэр абы къыщигъэсэбэпащ повестхэм, новеллэхэм, Іуэтэжхэм, пьесэхэм, усэхэм.

Къамбий Джэфар и Іуэтэжхэр щызэхуэхьэса «ГъащІэм и плъыфэхэр» тхылъым, 1971 гъэм къыдэкlам, гулъытэшхуэ хуащ ауэ щытащ. Абы белджылы къыщыхъуащ куэдым хэзыщіыкі, зэгъэпщэныгъэ хьэлэмэтхэм хуэlэзэ тхакlуэ ди литературэм къызэрыхыхьар. Апхуэдэу удехьэх 2001 гъэм дунейм къытехьа хъыбар гъэщІэгъуэнхэр щызэхуэхьэса «Дыщэ уэшх» тхылъым. Абы хыхьа тхыгъэхэр Къамбийм итхащ и щІалэгъуэу. «Мусэ и Іу бахъэ» хъыбарыр абы и къалэмыпэм къыщыщІэкlам, и ныбжьыр илъэс 11-м иту арат.

Журналист Іэзэ Къамбийр илъэс куэдкіэ щылэжьащ «Ленин гъуэгу» газетым. Ар и творчествэм къыщыхуэщхьэпэжащ: абы и Іуэтэж, повесть купщіафіэхэр газетым щіэхщІэхыурэ къытрадзэу щытащ.

Іуэтэжхэр зэщхькъым я зэхэлъы-Курыт школыр къиухри, ар Къэ- газетым къытехуа иужь, Къамбий кlэкlи зытеухуакlи, ауэ дэтхэнэми бэрдей-Балъкъэр къэрал универ- Джэфар зэуэ цІэрыІуэ хъуащ. Газе- удихьэхыу, уигъэпІейтейуэ укъоситетым и тхыдэ-филологие фа- теджэхэм я льэlукіэ а тхыгьэр джэ, хэтхэр гукъинэж мэхъу. Джэкультетым урысыбээмрэ литерату- иужькіэ зэрыщыту къытрадзауэ фар и ліыхъужьхэр куэду нэжэгурэмкіэ и къудамэм щіэтіысхьащ. щытащ. Абы къыдэкіуэу Джэфар и жэщ, щіэнэжэгужэри гъащіэм и Дзэм ираджэу къигъэзэжа иужь зэфіэкіыр журналистикэми къы- гущэ хъыринэм исхэу аракъым,

уеблэмэ ахэр псэзэпылъхьэпІэ щихуэ куэдрэ къохъу, ажалыр къадэджэгүүи ди нэгү щіегъэкі. Арщхьэкіэ, я щхьэр ирахьэхыркъым, я гур яфіэкіуэдыркъым.

Джэфар хуабжьу къехъулІэрт усэхэри. Ахэр ди газетым щіэх-щіэхыурэ къытехуэу щытащ. А псоми къадэкіуэу, Къамбийм пьесэхэри итхырт икіи нэгъуэщі лъэпкъхэм я классикэм увыпіэшхуэ щызыубыда драматургхэм я ІэдакъэщІэкІхэри зэридзэкІырт. Абыхэм къытращіыкіа спектаклхэр ЩоджэнцІыкІу Алий и цІэр зезыхьэ Къэбэркъэрал драмэ театрым щагъэувауэ щытащ.

Куэдмэхъу Къамбийм зызрипщытахэр, къехъуліахэр. И гъащіэм щыщу иужь илъэс 20-р абы нэхъыбэу зытриухуар адыгэ тхакіуэхэм, журналистхэм я тхылъхэр къыдигъэкІынырт. Абы и фІыгъэкІэ гъуэгу ягъуэтащ тхэным зезыта ныбжьыщІэ куэдым.

Къамбий Джэфар адыгэ тхакіуэхэм, гъуазджэм, щэнхабзэм и лэжьакіуэхэм я щіыбагъ быдэу щытащ. ЗылъэІэсыфым хузэфІэкІыр хуищіащ, и зэфіэкіи, мылъкуи, акъыли щымысхьу псоми ятригуэшащ. Езыр-щэ?СытабыкъыпэкІуэу а цІыху псэ хьэлэлым иІар? «Зыри» жызыіэни щыіэу къыщіэкіынщ. ауэ Джэфар къару къыхэзылъхьэр а цІыхухэм яхуищІэфырт. Апхуэдэр зырызш!

«Лъэпкъым хуэпсэуащ» жыІэгъуэр псалъэшхуэщ, егъэлеяуэ къызыщыхъуни щыІэу къыщіэкІынщ, ауэ Джэфар и гъащІэ гъуэгуанэм хуэфащэщ а псалъэхэр.

ЩОМАХУЭ Залинэ.

ЗекІуэлІыр зэщ **ЗЭРЫХУТЫКЪУЭР**

ЖЭЩЫР хэкіуэтащ. Мэз щіагъыр ещхьщ топлъызэ жыг зэхуакум дэзэрыхьауэ шэдымкіэ зыхуэіыгъакъым: кіуэцірыкі лъэс лъагъуэм. Дауи, а лъагъуэм

зыгуэр е зыгуэрхэр кърикІуэн хуейщ. Шэдылъэ мэзыжьыр щІощымыкІ мыужьыхыжу Тэрч къигъэlу хъущІэ макъым. Зэзэмызэ къыпщохъу иныжьит зэдэуэршэру. Мэзыжьыр Тэрчыпсым дохъущІэ. Абы лъэ макъ гуэрхэр игъэпщкІу хуэдэщ.

... НитІыр хъуэпскІащ: жыжьэу макъ гуэрхэр къэlуат. Хэт ищlэнт ахэр зищlысыр? Шэдыщхьэр удзылъэщ, щхъуантІагъэр тоуфэфыхьри щхьэщылъщ. Абы бзу гуэр телъэтык а е мыбдежым куэду къыщык мейхэм мыр къапылъэлъа? Хьэуэ, мэз Іэуэлъауэхэм ящыщтэкъым нитІыр зыдэхъуэпскІар.

Тэлай дэкlауэ, жьы мащlэм къигъэlэгъуащ сакъыпэурэ шэдылъэ мэзым къыкіуэцірыкіхэм я лъэ макъыр, я уэршэр щэхур.

Чыцэм хэтыр къызэфІэуващ, а чыцэм зыхэзыІэтыкІа кхъужьей жыгым худэІэбеящ, абы къелэлэх кlancэ гуэрхэм епэщэщу. Ар яхуеплъэкlащ и щІыбагъымкІэ пабжьэм къыщыхъея шитіым. Ахэр къэпіейтеяуэ, зэфіэлъауэрт...

Шэд лъагъуэм кърикіуэхэр кіыфіым къыхэбелджылык ащ. Шыхэр Гэдэжу яГыгъыу мэзым цІыхуищ къыкІуэцІрыкІырт. Шыхэм ящыщ зым бащлъыкъкІэ зэщІэхуэпауэ фІыцІагъэ

гуэр къытещырт. - Гъузер, ей, Гъузер! - кІэлъыджащ етІуанэу къакІуэр япэ ит лІым. - Уи шыр ешамэ, хьэлъэр сысейм къытелъхьэ.

- Абы нэхъ хьэлъэ имыхьыжмэ, шыуэ сы-

- Іэгъу, зиунагъуэрэ... Гъуэгуанэшхуэ къызэпытчаш. Абыи псэ пытш.

- Хьэуэ, зиунагъуэрэ... Дыкъэблэгъэжащ. Гупыр щым хъуащ. Абыхэм иджыпсту яхэттэкъым Іуэхум техьэулеикІ. Гъуэгум зэпрыууэ телъ жыг Іэпліакіуэ иным деж зыщаіэжьащ, зэ-

дэІэпыкъуурэ, ар шэдым хадзэри, шыхэр бла-- Зрамыку, ей, Зрамыку, - яужь дыдэ итым и макъ къэјуащ. - А уэ пщјэм јэуэлъауэ ијэжкъы-

- Ешагъэнщ. - Ар зыхуэтхьми зытригъэгусэнкъым. Пащ-

тыхьым и бжаблэм ирагъэувэм хуэдэщ. Я зыхуэпэкІэкІи, я Іэщэ зехьэкІэкІи зекІуэлІ нэсу яхуэбгъэфэщэнут абыхэм, ауэ икъукІэ зэрешар я псэлъэкІэ къудейми къигъэлъагъуэрт. Гупыр шэдым хэкІыным къэнэжа щыІэтэкъым..

ЗекІуэлІхэм къапэтІысам зигъэхъеящ. Ар кхъужьейм къелэлэх кlапсэхэм яхудэlэбеящ. къым зекlуэлl жыхуаlэр. ФІэкІаи хэлъакъым. Жэш даушыншэр Іэуэлъауэ иным зэщІищтащ.

И къудамэ лъэщхэмкІэ адрей жыгхэм ефыщіауэу, зекіуэліхэм я щіыбагъкіэ щызэтещэхащ жыг абрагъуэ. Къэхъум егупсысыну зыри хунэсыртэкъым, абыхэм ябгъухэмкІи я гупэмкІи къыщыт жыгыжьхэр «уэхьейтэтейкІэ» щызэщІэхъеям, я лъабжьэм щызэпыщІыкІыурэ зэтеджалэу щыхуежьам... Щэlуу, гызу ищlыкІырт жыгхэр. Шэдри хъеящ, толъкъун фіыціэхэр къыдрик ейуэ...

Гупыр дакъикъэ зыбжанэкІэ къыдэхутащ жыг зэтеджалэхэм я зэхуаку зэвым, гужьеяуэ зэрызехьэ шыхэр ерагъкІэ зэтраІыгъэу.

- Гъузер, ей, Гъузер, сыт мыр зищІысыр? Лъэмыж хъыринэу щІэхъаерт лъэс лъагъуэр. Благъуэжьым хуэдэу, lyкlэ къаджэу гупым къажьэхэкІуатэрт псы фІыцІэр. Шыхэр, щыщу, кіэбдз лъакъуэхэмкіэ увырт.

Абы ирихьэлізу, и щхьэмкіз къыщызэщізнащ мафіэ нэху. Жыг гуэрым и щхьэкіэм мафІэ щІэна хуэдэт... Жьынду джэ макъ къэ-Iуащ.

Псэзэпылъхьэпіэ куэдым пэщіэхуа мо ліы гъэунэхуахэм иджыри закъыхуэщІэжыртэкъым.

- Гъузер! Мэкъутэжыпэри дунейр. Шыр соутІыпщ.

- Хьэцу, шыр быдэу Іыгъ. ЩІыр хъеяуэ къыс-

МафІэр-щэ. Мэзым щІэнащ.

Здызэрызехьэм, зыми гу лъитэртэкъым мэзри шэдри хуэм-хуэмурэ я пІэм зэризэгъэжым, жыгыщхьэм щызэщіэна мафіэри, мафіэс мыхъуауэ, зэпІэзэрыту зэрыблэм.

Абы хэту къэ уащ дыхьэшх макъышхуэ, фий макъ. Итlанэ къызэхахащ хъуэн бзаджэ зыщІэлъ псалъэхэр:

- Ліыхъужьхэ! Арат фи ліыгъэр здынэсыр! Фэ къэрабгъэхэра зауэлІкІэ зэджэжыр! МынэхъыфІу пІэрэт фи гуащэхэм я кІэ къуагъым фыкъуэсыжамэ!

Адыгэр къэрабгъэу ябжыным нэхъ зыщышынэ щыІэкъым. Зыгуэрым и хъуэн къимыхьын щхьэкІэ, абы и бгъэр джатэм пэщІигъэувэнущ. Зекіуэліхэм псынщізу зызэтраубыдэжаш, яшхэри ягъэсабырыжаш.

- Щхьэ зывущэхуа? Фи гур икlau. ФылІ уэздыгъэр щыункІыфІа пэшым. Ауэ кІыфІым хьэмэрэ фыхэт? - щигъэтыжыххэркъым ахэр есэжащ нэхэр. Чыцэ кlыфlым пхрыплъ нэхэр джэгупіэ къэзыщіам. Гупым я нэхъыжьым

> - Уэ езыр ухэт - бажэр зи хьэлу дыгъужь джэдыгур зи фащэр? Уэ езыр улімэ, ліы зэрищізу пщіэнт. Дэнэ щыіэ уи щіакіуэ къэбубгъуар! И кІапэ дынытемыхьэфми, плъагъунт.

> Сэ сыхэтми, сыкъэфцІыхунущ, ныжэбэ псэууэ фыкъанэмэ. Ауэ щІыхьыншэу фылІэну фыхуэмейуэ - апхуэдэу фылІэмэ, фи хьэдэхэр къуанщІэми зэрапэсынукъым, къызэфт.

- Гъуэгу махуэ уижьэ. Щым фlэкla зэдэдмыщіэр уэ дауэ къапщіэт? А къэпщіами уи іуэхуу сыт хэлъыр?

- Си Іуэхуу хэлъымкІэ езым феупщІ. Ауэ си псэр пыту жагъуэлІым ар Іэрыхьэнкъым.

- Ей, щІалэ махуэ, ди гъуэгум текІ. Сэри тхьэрыІуэ сиІэщ си псэр стыну е ныбжьэгъум ар Іэрызгъэхьэну - КІуэдыпІэм итыр фэращ. Сэ кІэн сыджэгур-

къым. Анэмэт къызэфт, армырамэ, мы уафэм фіэкіа щыхьэт фиіэнукъым. - ТІых, - жиІэри, гупым я нэхъыжьыр я Іэщэм епхъуат, ауэ асыхьэтым шэр къызытехуа и Іэ

ижьыр пиубыдыкІри, ар етІысэхащ. - Зинэшэ ефа гуэрщ, щІэлъаІуэр ефт, - и гъуситІым яжриІэри, фочыр къищтащ. Абы гу лъитакІэт жыгыщхьэм къыщыблэр зэрыуэз-

Фочищри зэдэуащ. Уэздыгъэр къракъутэ-

- Фыкъауэ иджыри! - къэгуоури, къапэувам лъэныкъуэкІэ зыщІидзащ. ФочитІри зэдэуащ,

ещанэр макъыншэт. - Сэ сымис! Хэт нэхъ шэрыуэ! - аргуэру ящІо-

накіэ. Шэр яригъэухащ. - Фэ вгъэунэхухэр Индыл Іуфэ щопсэу, вгъэунэхъуфхэр Тэн ныджэ тесщ. Фочауэ нэпцікіэ фигу жьы дихуамэ, фи ціыхухъу псалъэм сыпоплъэ

- Мыхъуми, зыкъэдгъэцІыху... КъыджеІэ ухэт-

ЗекІуэ къикІыжхэм хьэкъыу япхыкІат а къапэтІысам и мурад зэрызригъэхъулІэнур, жыг зэтегъауэ къахуищІу зыдиубыда бэнзэвыр бэн дыдэ къахуищІыпэнкІэ зэрыхъунур. Зыхуейр хуэщІауэ, езыри зэгъэцІыхуауэ, и лъэужь иужькіэ теувэжамэ, нэхъыфіынут. Тіур Іуэхум тегушхуэнут, ауэ и псэр пытмэ, пщащэр ныбжьэгъум Іэригъэхьэну тхьэрыІуэ зыщІа нэ-

хъыжьым фІэлІыкІырт. Гупым я нэхъыжьым зыри жиІэртэкъым. Ад-

рей тІум псалъэмакъыр яукъуэдийрт:

- Уэ ди пІэм уитамэ, дауэт зэрыпщІынур? - Сыхуейкъым фи пІэ ситыну... Фэ фхуэдэ-

- НтІэ, зекІуэлІ хутыкъуэркъэ?

- ЗекІуэлІыр зэщ зэрыхутыкъуэр - и псэр щыхэкІым дежщ. Напэр нэхъапэщ. Си атэлыкъым аращ сызыхуигъэсар!

-Уи атэлыкъым сыт и шыфэлІыфэ?

- Ар бгъащхъуэщ и фэкІэ, къаплъэнщ и лІыгъэкІэ... Ауэ мыбдеж хъыбар ІуэтапІэкъым. Си псалъэр зыгурымыlуэр, си фочым жиlэм езгъэдэІуэнщ. Анэмэтыр къызэфт.

Нэхъыжьым и щхьэр ищІащ.

- ТІых... Къаз хужьышхуэ фІэкІа умыщІэну, кІыфІым

къыхэкІуэтащ шы пщІэгъуалэ ин.

Ар уанэгу пијанэт

- Шыр зейр дэнэ ущыІэ?

- Шыр зейм ныкІэлъыкІуэжаш...

Абдежщ зекіуэліхэм къыщалъэгъуар фоч гъэпкіар іэтауэ иіыгъыу, шы къарапціэ лъагэм тесу пабжьэм къыхэкІуэта шууейр.

Дарий бостей хужь зыщыгъ «анэмэтыр», щакіуэм къыкіуэціатіэтыкіар, ліитіыр дэіэпыкъуурэ, жыг зэтеджэлахэм ящхьэдэхри, пщІэгъуалэм шэсащ. Шым зигъазэри, къыздикіамкіэ иунэтіыжащ. Шхуэіум езауэ шы ахъырзэманитІыр зэрыгъуэтыжауэ я пІэм щилъэтыкІ дыдэм, къарапціэр кіэбдзкіэ тхъуэуэ къыжьэдикъуэри, абы тесым и макъ зэ къигъэlу-

- Уей-уей, гуп махуэ хъун, фыфейкъым ффіэсхьыр, сысейщ къэсхьыжыр... Итіани, си лей къыфтехьауэ къэфлъытамэ, Бэч и къуэ Къетыкъуэр сэращ...

Зи щІыб къэзыгъэзэжа шууейм фочыр кІэлъызыІэта гупым я нэхъыжьыр а псалъэхэм къадыхэскІаш...

Мыдэкіэ, абы и гъуситіыр щымщ, кіыфіым хэбзэхэж шу зэмыфэгъухэм якІэлъыплъу.

Ныбжь хужьрэ ныбжь фІыцІэу зэрыхь шууитІыр кІуэдыжа нэужь, зым къыжьэдэлъэтащ: «Зэхуэфащэщ, тхьэ сыгъэlэ». Жэщ мамырыжар асыхьэтым фочауэ ма-

къым къыдыхэщтащ. Гужьеяуэ къызэплъэкlащ лІитІыр. Абыхэм я ещанэр, гупым я нэхъыжьыр, хуэмурэ зэфіэщіэрт. ЗекІуэлІыр зэщ зэрыхутыкъуэр, - Іущащэрт

ар. - Сэрат зыгъэlущар абыкіэ... си къа-

И щхьэм хуитыжу псэуащ хущІэкъурт, ауэ езым Іуигъэ- зыхуэзгъазэри жесІащ. Ауэ жьэгъугъэрэ цІыхугъэкІэ зэи Абы ар щигъэлэжьа лъэ-Езым и ІэдакъэщІэкІхэр.

Си насып кърихьэкіри, Джэфар нэхъ гъунэгъуу къэсціыхуат. Хьэлэлт, ціыхугъэшхуэ зыхэлът, ціыкіуми инми хуэфащэ гулъытэ яхуищІыфу дунейм тетащ. Псом хуэмыдэу, Іыхьэлейуэ абы фіэфіт ціыкіухэр игъэгуфіэ-

ну. Уафэм нос жыпіэну, иіэтырт. Сабий ирихьэліамэ, зыгуэркіэ хуэмыупсауэ е имыгъэгуфіауэ блэкіынкіэ Іэмал иіэтэкъым. Ар абы и псэ къабзагъым, цІыхугъэ лъагэм я щыхьэту къысщохъу. НЫБЖЬЭГЪУГЪЭ и лъэныкъуэкІи зыщыбгъэгъупщэнкіэ іэмал зимыіэ хьэл, дуней тетыкіэ иіэт. Сэ нэхърэ нэхъыжьми, ди акъыл, Іуэху еплъыкІэ зэтехуэу зэманыфІкІэ дыкъызэдэгъуэгурыкІуащ. Апхуэдэу, абы и ныбжьэгъуфју щытахэм ящыщщ тхакіуэхэу Гъзунэ Борис, Сонэ Абдулчэрим, Къзжэр Хьэмид сымэ. Псом хуэмыдэу Джэфар иужьрей зэманым нэхъ игъэныбжьэгъуу, зэпсэлъылізу щытар сурэтыщі іззэ Бгъэ́жьнокъуз Заурбэчщ. Гъэщізгъуэнракъэ, зым и гупсысэ

Гулъытэ лей

фІэфІтэкъым

къиІуэтэну къыщригъажьэкІэ, адрейм Іэпихырти, нигъэсырт, апхуэдизкІэ абыхэм зыр адрейм зэхащІыкІырти. Ныбжьэгъугъэ зэдэпІыгъыну зэрымытыншыр дощіэ. Джэфар и ныбжьэгъухэр зыпищІ щымыІ эу игъэлъапІ эрт. КъищынэмыщІ ауэ, и ныбжьэгъухэм я бынхэм я гъащІэми набдзэгубдзаплъэу кІэлъыплъырт, ахэр гъащІэм хэзэгъэн папщіэ хузэфіэкіымкіэ сэбэп яхуэхъуну хьэзырт

икІи защІигъакъуэрт.

тебухуэ хъуну къызолъытэ.

Литературэм, театр гъуазджэм, журналистикэм хуищ а хэлъхьэныгъэхэм ятеухуауэ абы лэжьыгъэ щхьэхуэ хуэфащэщ. Сигу къоуэ абы и ІэдакъэщІэкІхэм гулъытэ зэрыхуамыщІыр, зэрызэпкърамыхыр. Къамбийр псалъэм апхуэдизкІэ куууэ телажьэу щытащи, абы и псальэуха ухуэкіэм, гупсысэ гъэщІэгъуэнхэм диссертацэ лэжьыгъэ

Сыт хуэдэ Іуэху зримыпщытми, егупсысауэ, нэгъэсауэ ищІэрт абы. Тхыдэм куууэ щыгъуазэт, литературэм, хьэршым, гъуазджэм хищІыкІырт. Езыр акъыл жанти, и гупсысэр, Іуэху еплъыкІэр куэдым яфІэгъэщІэгъуэнт, уасэншэт абы убгъэдэсыну. Абы и хьэл псоми ящхьэу сэ згъэувыр ар псэуху и лъэпкъым зэрыхуэлэжьарщ. Мыри дыщІызгъужынут - Джэфар теухуауэ тхыгъэ куэд зэрышымыІэр езым и лажьэу къэплъытэ хъунущ. Абы теухуауэ зыгуэр стхыну мурад сщІыху - сіэпиудыжырт, гулъытэ лей фІэфІтэкъым.

Къамбийм и цІыхугъэ лъагэм и къежьапІзу сэ къэслъытэмкІэ газетеджэхэм садэгуэшэну сыхуейт. СыцІыкІуу Джэфархэ я унагъуэр ди гъунэгъуу къэlэпхъуат. Абыхэ тут мэракіуей яіэт. Джэфар и анэм тут мэракіўэм щыщ къищыпырт, къабзэу итхьэщІырти, кІэпхынкІэ къытхудихыурэ сабийхэм къытхуигуэшырт. Ар нобэми Іэфlу си гум къинащ. Я куэбжэр дапщэщи зэlухат, сабийри балигъри фІыуэ ялъагъурти, цІыху кІуапІэт. Апхуэдэ унагъуэ къыщыхъуа щІалэр дауэ псэ

хьэлэл мыхъунрэт?! Джэфар хэлъа хьэл гъэщІэгъуэнхэм ящыщщ абы и ерыщагъыр. Абы зыгуэр иукъуэдиямэ, езым зэрыхуейм хуэдэу умыщІу идэнутэкъым. Куэд и уасэт абы и гъусэу гуп уахыхьэныр. Абы и зыІыгъыкіэм, щытыкіэм укіэлъыплъын къудейр Іэджэ

и уасэт. Джэфар шхьэхуиту лэжьащ. Абы «Адыгэ Хэку» фізщыгъэм щіэт литературэ-художественнэ журнал къыдигъэкіырт. Ар хэкум имызакъуэу, хамэ къэралхэми ціэрыіуэ щыхъуат, зэіэпахыу еджэрт, щізупщіз зиіз къыдэкіыгъуэт. Ди жагъуз зэрыхъунщи, иужькіэ а Іуэхур ужьыхыжауэ щытащ, щхьэусыгъуэ зэмылІэужьыгъуэхэм къыхэкІыу. КъищынэмыщІауэ, Джэфар и ныбжьэгъухэм тхылъ ціыкіухэр пщіэншэу къахудигъэкіырт. Тхылъхэм сурэтыр зэрырагъэувэ Іэмалхэмрэ абы и щэхухэмрэ хуеджэжауэ ищІэрти, абы и лъэныкъуэкІй къыдигъэкІхэр зыхуей хуигъазэрт. Абы литературэм мылъку къыхихыну зэи пылъакъым, хьэлэлу лъэпкъым хуэлэжьащ армыхъумэ.

Джэфар лъэпкъ литературэм, щэнхабзэм хүищІам къищынэмыщІауэ, сэбэп зыхуэхъуахэри мащІэкъым. Абы куэдым я щхьэ кърахьэлІэрт, и чэнджэщ, и Іуэху еплъыкІэ къащІэну хуейуэ, дэ-Іэпыкъуэгъу къалъыхъуэу. Лъэданэ ина сыт хуэдэ Іуэхуми хэкіыпіэм я нэхъыфіыр къыхуигъуэтырт Абы и деж дапщэщи гупышхуэ щІэсу урихьэліэрт, шыгъупіастэ ізнэ къахуищтарэ, уэршэру

Си псалъэхэм я кlэухыу жысlэну сыхуейщ Джэфар адыгэлlу зэрыщытар. Игукlи, и псэкlи, и псэукlэкlи, и lуэхущlафэкlи. Алыхьым жэнэтыр унапіэ хуищІ

> АБАЗЭ Албэч. филологие щіэныгъэхэмкіэ кандидат.

хэр дызыгъэсар.

ДЖЭФАР икъукІэ цІыху пэжт, захуагъэм тетт, абы зэрытекІыни щыІэтэкъым. ПцІыр сыткІэ щхьэпэ - ар цІыху ткІийуэ щытащ. Ихъуреягъым зэра- гъанэу идэнутэкъыми, сы- кхъухьлъатэ хуэткіиям нэхърэ тіукіэ и щхьэм хуэткІиижт, сыт и лъэныкъуэкІи нэгъэсауэ зэрыпсэуным хущІэкъурт, икІи къехъулІауэ къызолъытэ. Езыми пцІы иупсынутэкъым, уэри къыпхуидэнутэкъым. Ауэ зыгуэркІэ сэбэп къыпхуэхъуфыну къищіамэ, Іэмал иіэу уи- джэу ди деж къашауэ сэу сежьэну сызэрыхъуапгъэщІэхъунутэкъым. Уеблэмэ, щыІэт. Узымрэ жьыгъэмрэ сэр щыжесІэм, абы фІэи жыпым сом къримынэу къыхагъэзыхь бзылъхугъэр кla хэмылъу сыкъыздищцІыхухэм яритурэ, езым зыщи- мащІзу набгъэ хъуати, тэри, дежьат. АэропоргъэмэжэлІар Джэфар мылъкушхуи Іуэхушхуи зэригъэкІуэкІащ. Сэри са- гум» тет тхыгъэхэм, си щІэу хэту, ар зыдэмыІэпыкъуа и хъуреягъым зыгуэр къэнауэ си

фІэщ хъуркъым. Абы цІыхум и уасэр къызэрилъытэр и лІыгъэрт, ар и лъэпкъым зэрыхущытырт, абы хуищІэрт. Адыгэ Іуэхур къизымыдзэхэр гъуси псэлъэгъуи ищІынутэкъым. Езым и псэр хуеджэрт. МащІэрэ згъэт- зыкъомым лъэпкъым папщІэ итыну хьэзыру псэурт. ДыцІыкІуху дигъасэурэ гугъу дригъэхьащ, нэхъыфІ дищІыну хущІэкъуу. Дауи, дэ иужькІэ абы куэдрэ дыщыгуфІыкІыжащ. Псэуху зыри зытригъэкІуакъым - хаббзыпхъэкІи, щіэныгъэкІи, къарукІи зэи къикІуэтакъым. А и хьэлхэм я зэран Джэфар къыщекі мызэ-мытізу къыхуихуащ, ауэ ар къыхиха гъуэгум зэрытекІын щыІэтэкъым. Абы и ІэдакъэщІэкІхэм еджа дэтхэнэми гу лъитауэ къыщІэкІынщ езым гъащІэм хуиІа еплъыкІэр абыхэм ІупщІу къазэрыхэшым.

Джэфар щІэны-ИтІанэ, гъэшхуэ бгъэдэлът. Адыгэ лъэпкъым, тхыдэм теухуауэ сщІэм и нэхъыбэр къысхуэзыІуэтар аращ. ГъэщІэгъуэн вжесіэнщ. Сэ Іэщіагъэ схуэхъуа адыгэбзэм зэи сыхуе-(франджыбзэрат зджар), ауэ телевиденэм сехъуапсэрти, режиссёрым и дэГэпыкъуэгъуу лэжьэн щГэздзат. Журналисту сылэжьэну сыхуейти, зыгуэрхэр стхырт, ауэ стхыхэри мыхъущэу жаlэурэ къекІуэкІырт - къалэдэсым адыгэбээ къабээ дэнэ къисхынт? Арати, си тхыгъэхэм Джэфар хэзгъэплъэн щіэздзащ. Абы и ІуэхукІи къыздэІэпыкъуащ. Егъэлеяуэ къызэлІалІэрт, си тхыгъэхэр шэиплІэи кърызигъэтхыкІыжырт. ИтІанэ, Іуэху ныкъуэщІэ къэб-

Джэфар си анэм и дэлъхущ. Си дежкІэ Жыпіэнуракъэ, Джэфаррэ абы и къуэшхэмрэщ дэ зэшсыткІи щапхъэт

къикІуэтыжыну сыхуейми, кІыпІэм гъэлажьэрт. Адыгэбзэр

Жанпагуэ анэ мащІэкъым. еджэфыртэкъым.

> шІалэхэм хуеджэ», - жиlэри зэгуэрым гъэтlысхьэри пщыхьэщхьэ къэс нанэ псом сыбгъэдэтІысхьэурэ хъа ар, псалъэхэр зэблэз- гъэпкlауэ гъэувыкІыу. Сытми, илъэс «Фи

къыщигъуэтщ (а лъэхъэ- зэпаплъыхьри, нэм ар лъапіэ дыдэт), еп- утіыпщыжат. салъэри, щІыхуэу ямыт машинэр (абы и уасэр аращ. дзыхь зыхуригъэщІу епсэлъати), къыІихри къэ-Іыхьэр «АдэкІэ

къытемынэу яритыжат. Унэм типографие ціыкіу нуди гуапэщ. къыщызэІуихщ, езым и шэсри, 1992 гъэм къыдигъэкІын щІидзат.

шежьэхэм деж. Хъыбар хъуахъуэ! гъэшІэгъуэн куэди диІэш. Еуэри, ар ежьэн хуейуэ ди деж нэкІуащ. Ди унэр

пэгъунэгъути, Іэмал къызиттэкъым, си- щежьэн хуей зэманыр къэсыху дилъагъуну нызэз- щІыхьащ. Ризографыр гъэщіэнымкіи Джэфар и щіыхуэу къезытам гъэ-(си фІэжыпщІэ хуишэрт. анэшхуэр) хуабжьу сэбэп адыгэ фащэрэ сэшхуэрэ къысхуэхъуащ. Нанэ сыма- хэлът и тыгъэхэм. И гъутым и унафэщІыр ди «КхъыІэ, «Ленин гъуэ- благъэти, билетри занкъысхуагъуэтри, ятхахэм тІыгъ хьэпшыпхэми емып пщыхьэшхьэкіэрэ къыс- лъу кхъухьлъатэм драар къызэлъэlуат. Арати, Москва дынэсауэ, дэ тlур яужь си гъанэри, пэш гуэрым дыадыгэбзэ ныкъуэмкіэ га- щіашащ. Арати, іэщэкіэ зетым, журналым сыкъы- зэщІзузэда щІалэ Ізчлъэч фочыр къытпожьэ. къэлътмакъым ныкъуэм къриубыдэу ады- илъым девгъэплъ», - щыгэбзэр фіыуэ зэзгъэщіэ- жаіэм, Джэфар къыпыгуфіыкіщ, сэшхуэр кърип-Куэдым ящІэ Джэфар хъуэтри, Іэтауэ утыкум япэ уней типографие зэ- къиуват. Хъумакіуэ щіа-

ријар, ауэ а лъэхъэнэм ап- лэхэр щтэри, Гэнкун хъуат, хуэдэ Іэмэпсымэ респуб- зы бэлыхь къызыкъуэтх ликэ цІыкІум къипшэныр ягугъэу. Сытми, Джэфар лъэныкъуэ куэдкіэ Іуэху зэрыгушыіэр зэралъагъуу гугъусыгъут. Ризограф ма- зызэтрау і эфі эжри, адыгэ шинэм хуэдэ зыщэ Москва фащэр яфІэгъэщІэгъуэну Джэфар зыпхъу иІэу ФатІимэт егъэ-

зэраритыжынур апхуэдиз- джакіуэу мэлажьэ, Къуэкіэ фіэщ ящищіыфат, шыхэ я нысэщ, Къэхъун унагъуэу дэсщ, бынищ иІэщ. Иджыблагъэ хъыбар кіуэжат. Щіыхуэм и япэ гуапэ къытіэрыхьащ - Джэщипшыныжам, фар и пхъурылъху нэхъыжь къыдумытыжми Къуэшы Елдар ММА бэхъунущ», къыжраlарэ пэт, нэкlэ лlэужьыгъуэмкlэ дуезым идатэкъым, и напэ ней псом и чемпион хутемыгъахуэу зы сом хъуащ. Хуабжьу дыщыгуфіыкіащ, адэкій ефіэкіуэ-

Джэфар насыпыфіэу дзыхь зригъэз гуп зэхуи- къилъытэу щытар лІыгъэ «Адыгэ Хэку» зиІэрщ, гъащІэм тегушхуэфІэщыгъэм щІэт журнал фырщ, фІы зыщІэу дунейм гу щызыхуэфырщ. И пхъурылъхухэри апхуэдэ дыдэу Джэфар куэдрэ гъусэ гъащІэм гу щызыхуэн цІыху сищІырт, псом хуэмыдэу насыпыфІэ хъуну сахуо-

КЪАРДЭН Аслъэн, УФ-м и Журналистхэм я зэгүхьэныгъэм хэт.

Джэфар и адэ къуэш Къамбий Назми ди хадапхэм исащ. Назми и бынхэмрэ сэрэ дыкъыздэхъуащ. Джэфар къыщысціыхуари абы-

ЕДЖАПІЭ нэужь, Іуэху куэдкіэ сечэнджэ- кіырт, зэ е тізу ціыхум хуэзамэ, щащ абы икІи сэбэп къысхуэкъыщыхихкіэ хуабжьу хэп- гъащіэм иіэр плъыфитіт ЖыпІэнурамэ, сыткІи къы- мылъу къыбжиІэнут. къащыхъу, зыхуэтыншэу пщІэрэ щхьэрэ зиІэ куэдым хэм ящыщ зы театрым щыд- зэпІэзэрытагъым

хэм я дежщ.

кІуэтыжырт. епсэлъылІамэ, ар зищІысыр зыхуищІынутэкъым. мыхыамэ, къехьэкІ-нехьэкІ хэ-

Еуэри, Къамбийм и пьесэ-

Абы Іеймрэ абы парт лэжьакІуэхэм ятеу- къикІуэтакъым. сыщіэтіысхьа фіымрэ тыншу хузэхэгъэ- хуауэ хэтхэр іэмал имыіэу хэтхын, щыдгъэув зэманым хуэкІуэу спектакль къыхэтщІыкІын хъуащ. Къамбийм ныбжьэгъу къыгурыlуэрт. Джэфар дежкlэ хуейти, ар щесlуэкlым, «Зы хэбгъэкІынукъым» псалъэ лъыхьырт, япэ къэсыр гъу- хужьрэ фіыціэрэ. Игу ири- къызжиіэри пиупщіат. Дауи, нутэкъым. Джэфар и гъадгъэуватэкъым, къытхуадэнутэкъыми.

ЗэпІэзэрытт Джэфар, хуэдиз абы гъунэгъу зыхуащІыну гъэувыну сыщІэхъуэпсырти, цІыхуфІагъи хэлът. Ар ныб- публикэм щызиІар Джэфарщ.

Джэфар и щхьэ хуитыжу псэуащ - лэжьыгъэкІи, Іуэхущіафэкіи, гупсысэкіэкіи. Ар щіаукіынурами, и іуэху еплъыкІэр жимыІэу къигъэнэщІэри, и гуащІэри лъэпкъым хуищІащ жысІэмэ, ТЫХЬ

сыщыуэнукъым. Япэ уней типографие ди рес-

фейдэ къыпахын шхьэкІэ игъу- пхызыгъэкІахэм сахэри мащІэкъым.

ар икІи сыхуэныкъуэщ - Джэ- Дыхуэарэзыщ! фар ещхьу си щхьэ зэсхьэлІэн нэхъыжьыфІ сиІэжкъым, абы хуэдэ цІыху куэд щыІэ-

хъэнэм ціыхур и деж къы- куэдым зэращіэщи, гъэщіэщІэмыкІыу щІэсащ. СомкІэ гъуэн дыдэщ, ауэ ар утыку зыхуей хуэзэу псэурт, ауэ, ди зыфІэфІахэм, и зэфІэкІыр жагъуэ зэрыхъунщи, абы къэзыгъэсэбэпу и тхыгъэхэр къым. Ар къызэрымыкІуэу ЩІэх-щІэхыурэ сигу къокіыж ціыху гу пціанэт, уіэгъуафіэт.

> ШЫБЗЫХЪУЭ Басир, КъБР-м щэнхабзэмкІэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ.

Экономикэ

Политикэ

Maxyak

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ Іуэху

МыхъумыщІагъэм къыхуезыджэр щІэпхъаджащІэщ

УФ-м и Къэрал Думэм и утыку кърахьащ хабзэм къемызэгъ хъулъхугъэ-бзылъхугъэ зэхущытыкіэм (ЛГБТ) къыхуеджэныр щіэпхъаджагъэу къызэралъытэнум хуэгъэпса дэфтэрхэр. Гупыжыр къызыбгъэдэк ыр Къэрал Думэм Хъыбарегъащ в политикэмкіэ, Іэнатіэм епха технологиехэмрэ связымкІэ и комитетым и унафэщІ Хинштейн Александрш. Шэкіуэгъуэр имыкіыу унафэр къащтэну я мурадщ.

ДЕПУТАТХЭР зытепсэльыхьа дэфтэрхэр Іыхьитіу зэхэлъщ. Япэрейр теухуащ унафэр къащтэмэ, хабзэм ебакъуэм тралъхьэну тезырхэм. Ныбжьым емылъытауэ, «хабзэм къемызэгъ зэхущытыкІэхэм къыхуезыджэр» щІэпхъаджащІэу къалъытэнущ. Хабзэр ткІийуэ ябгъэдыхьэнущ сабийхэм лей езыхми, пщашэм - шалэ, шалэм - хъыджэбз зригъэщын гукъыдэжым къыхуэзыгъэушми.

Думэм нэхъ пасэуи къыщыхалъхьауэ шытащ мыхъумыбз зэхущытыкІэмрэ унагъуэм и мыхьэнэр гъэмэщІэным хуэунэтІа Іуэхухэмрэ щІэпхъаджагъэу зыгъэув унафэ къэщтэн зэрыхуейр. Жэпуэгъуэм и 20-м къаІэта дэфтэрхэр абы къыкіэлъыкіуэ лъэбакъуэу аращ. Проектым ипкъ иткіэ, мыхъумыщіагъэр зыгъэдахэ хъыбар утыкум къизыхьэ цІыхум тезыру сом мин 400-м нэс ирагъэпшынынущ. Ар зыщіар къулыкъущізу щытмэ - тезырыр сом мин 800-м нэсынущ, іуэхущіапіэмэ - абы и лэжьыгъэр махуэ 90-кіэ къагъэувыіэнущ е сом мелуани 5 ирагъэпшынынущ. ЩІэпхъаджагъэр зыдалъэгъуар хамэ къэралым щыщмэ, ар ди хэкум ирагъэкlынущ. Тезыр щхьэхуэхэр ятелъщ сабийхэр мыхъумыщlагъэм хэшэн Іуэху зезыхуэхэми.

Унафэм зэричэзум и щыхьэтщ иужьрей илъэсищым и кlуэцlкlэ мыхъумыбз зэхущытыкіэр ныбжьыщіэхэм я пащхьэм гъэщіэрэщауэ къизылъхьэ сайт 3000-м нэс къызэрышіагъэщар. Иужькіэ ахэр зэхуащіащ.

Думэм къыщыпсэлъащ Урысейм и чыристан ІуэхущІапІэм и лэжьакІуэр: «Гуэныхьыр цІыхум и щхьэ Іуэхуу щыткъым. Псом хуэмыдэу, икlагъэр хабээ зыхуэзыщІыжам и зэран ціыхубэм къекіын шынагъуэ шыіэмэ. «Сыт дэ абы ди Іуэхуу хэлъыр, зэрыхуейуэ иреъым Илжыпс зыпэщІэува дуней тетыкІэр тэмэму къэзылъытэхэр зыщІэхъуэпсыр цІыхур мыхьэнэншэу, фІы зыри хэмылъу къагъэщІа хуэдэу пхагъэкІынырщ. ЦІыхум пэжыгъэ, къабзагъэ, захуагъэ игу изылъхьэ псори зауэ губгъуэм ит пэлъытэщ. Думэм къищтэну унафэми апхуэдэ зэпэщІэтыныгъэм текІуэныгъэ къыщихьа мыхьэнэ иІэщ».

«Ди щІэблэр КъухьэпІэм зыхилъафэ кІыфІыгъэм къедмыгъэлу хъунукъым. ЯпэщІыкІэ зэхущытыкіэ пхэнжым къыхураджэ, ар ціыхум и гупсысэкІэм хапща нэужь, абы къулыкъу ират, итІанэ а псор захуэу, хабзэу зыгъэув къэрал унафэхэр къыдагъэк!», - жиlащ Къэрал Думэм и Унафэщ! Володиным.

Проектым и етІуанэ Іыхьэр теухуащ СМИхэмрэ щэнхабзэм телажьэхэмрэ а унафэр ягъэзэщіа зэрыхъуну щіыкіэм. Жэпуэгъуэм и 14-м УФ-м и Тхылъ къыдэзыгъэкІхэм я зэгухьэныгъэм Хинштейн Александр упщІэ хуигъэхьауэ щытащ: классикэу къалъытэ тхылъхэми хэплъэжыну я мурад апхуэдэ ІуэхукІэ? КъинэмыщІауэ, тхылъ къыдэзыгъэкІхэм езыр-езыру зэхагъэкІыжыфынукъым а

«Хрущёвым и дачэ» фlа-

щауэ СССР-м и лъэхъэнэм

Абхъазым зыгъэпсэхупІэ

ехьэжьа щаухуауэ щытащ.

Совет тхыдэм уриплъэжмэ,

хамэ къэралхэм къикіа

мащІэщ Пицундэ дачэм ща-

ЗИ ГУГЪУ тщІы зыгъэ-

псэхупіэр хеубыдэ а ціэ дыдэр

зезыхьэ Пицундэ ныджэм.

Мы щІыпІэр дахэу икІи хуабэу

зэрыщытым нэмыщІ, Гагрэм

елъытауэ, гупсэхугъуэ нэхъ

щэхухэм хабжэ. Зэрыхуагъэ-

ипэкіэ, ІІ - IV ліэщіыгъуэхэм

урым зауэлІхэм я дзэ зекІvа-

пізу щытащ. Абхъаз пащ-

тыхьыгъчэр куржыхэм ща!э-

рыхьа Х ліэщіыгъуэм генуэз-

хэм ящІа картэхэм итщ «Пе-

Нобэ зи гугъу тщІыну зэда-

уэр къызэрыхъейрэ мазэ

цондэ» цІэр зезыхьэ къалэр.

МИН

къуэгъэнапІэ

бжыгъэшхуэ

фащэмкіэ, Пицундэ ныджэр куэд гукъинэжу щыіэщ. Узын-

зыбжанэ мэхъу. Абхъаз цІыху- Абхъазым совет къулыкъу-

мыращ.

мыгъэфіар.

щыбгъуэт

унафэм хиубыдэмрэ химыубыдэмрэ. Псалъэм папщІэ, сабийхэм лей зэрырахым иупхыфынущ Достоевский Фёдор и «Бесы» романым щыщ пычыгъуэр, наркотикхэм уригъэхъуапсэу къыпфіэщіынкій хъунущ Булгаков Михаил и «Морфий» Іуэтэжым, Толстой Лев и «Аннэ Каренина» романыр щхьэгъусэм епцІыжыным укъыхуриджэу къыпщыхъункІи хъунущ. И гугъу умыщІыххэ Набоков Владимир и «Лолита»-м. Дэнэ деж птхы хъунумрэ

мыхъунумрэ я гъунапкъэр щызэхэкІыр? УпщІэм жэуап ириткІэрэ, Хинштейн тепсэлъыхьащ «къыхуеджэныгъэ» псалъэм къра-

гъэкІыр пэжу къыбгурыІуэн зэрыхуейм. «Тхылъ фІыуэ зылъагъухэр фымыгузавэ. Дэ къэпщытэныгъэ ткІий къыхэтлъхьэу аракъым. Унафэм и lyкlэр фигу къэзгъэкlыжынщ: «Хабзэм къемызэгъ зэхущытык эхэр ц ыхум зыхилъхьэным къыхуезыджэ» хъыбар е Іуэхугъуэ. ЦІыхубэ гъащІэм хабзэм тет зэхущытыкІэмрэ къемызэгъ мыхъумыбз зэхущытыкІэмрэ зэхуэдэу къэзылъытэ гупсысэкІэ пхэнжым и зэранкіэ, мыхъумыщіагъэр хьэл-щэн мэхъу, псори абы тетын хуейуэ къафіощі, абы хуашэ хуэм-хуэмурэ. Аращ дэ дызэбэныр», - жиlащ Хинштейн

зарыжијамкја кљаралыр лите Депутатым ратурэм Іэ пхъашэкІэ хэІэбэну и мурадкъым. ЗыпэщІэувэр зэхущытыкІэ пхэнжыр дахэу, тэмэму, екіуу къыпфіэзыгъэщі лэжьыгъэхэрщ. Псалъэм папщІэ, Набоков Владимир и «Лолита»-м къеджар а Іуэхум щыщтэн фіэкіа, нэгъуэщі игу къэкіынукъым. Гъащіэм дызыщыіууэ мыхъумыщіагъэхэм я гугъу пщіы мыхъуххэну аракъым, ар щэныфlагъым, цІыхугъэм я нэщэнэу къагъэлъэгъуэныр хуамыдэну аращ.

«УщІызэдауэ хъун куэд Іуэхум къыхэнэнущ, дауи, - тепсэлъыхьыжащ Хинштейн жиІам Тхылъ къызэдыгъэкІхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщІхэм яз Капьев Евгений. - Сэ шэч къытесхьэркъым унагъуэм и пщІэри хъумэн, сабийхэр зэджэми кІэлъыплъын зэрыхуейм. Ауэ цІыхухэр зыгуэрым къыдогъэл жытІэу, ящыдгъэпщкІу тхылъхэр е фильмхэр щэхуу къедгъэлъыхъуэнкІэ зэрыхъунуми дыхуэсакъыпхъэщ».

Адыгэр мы Іуэхум зэреджэ къудейм къегъэлъагъуэ ар къызэрыщыхъур. Лъэпкъым и Іуэху еплъыкІэм тетыр мыбдежми щыщыуэну-

хьэщіз лъапізхэм ящыщу хупіэр піалъэншэ бэджэнду папщіэ, Сталиным ейр. Мы зи дэ къыщытщіар гъэмахуэрш, къуэр зэран зэрахуэмыхъунум

гугъу ящІ Пицундэм и Іуэхур

2010 гъэ лъандэрэ йокіуэкі.

Дызэрыт илъэсым зэрымы-

дэ дачэр 2022 гъэм и пэщІэ-

дзэм хабзэкІэ Мэзкуу иратауэ.

Дэфтэр хьэзырым парламен-

тыр арэзы техъуэн хуейти,

Іуэхур утыку къыщрахьэм, зэ-

дауэм щІидзащ. Абхъаз пар-

ламентым и депутат Хутабэ

Даут зэрыжиІэмкІэ, иджыри

къэс ар шіабзышіар ціыхухэм

зыми емыупщІу зэрызэфІа-

гъэкІым и закъуэкъым. Хаб-

ебэкъуа Бжание Аслъэн

дзыхь хуэщІын хуэмейуэ жаІэ.

«ЩІышылэм и 19-м Іэ зы-

ЦІыхубэр щІэныкъуакъуэр

зэрамыдэнур ящІэрти аращ.

Пицундэр зейм къыхуренэж

щіэкіэ наіуэ къэхъуащ Пицун- хуейщ. Мыр, япэрауэ, бэджэн-

лъы щ laгъэжа щ lым и унафэр щытащ: «Дачэр дэ къэдгъэ-

зэрыхуейр ищіэ пэтми, абы зэіущіэм сыкъызэрикіыжу,

- жеІэ жылагъуэ лэжьакІуэ Ге-

зердавэ Саид. - ЩІыр бэджэн-

ду зэратым тепсэлъыхьын

ду иратым ещхькъым, етlyа-

нэрауэ, бзыщІауэ, щІэхъума

Бжание Аслъэн цІыхубэм я

пащхьэм къыщыпсэлъащ:

«Сэ си къалэныр ар апхуэдэу

щіэтщіар вжесіэнырш. 2020

гъэм зэlущіэ щыдиіам щы-

гъуэ, гуапэу, хабзэ яхэлъу зы-

нэжыну, зыхуей хуэзауэ зет-

хьэну ди мурадщ. Ар Урысейм

махуитІ фІэкІа дэмыкІыу,

Парламентыр зэхуэсшэсри,

псори яжестауэ щытащ. Къы-

къысхуагъазэри, къызжаlayэ

Зэдауэм щІидза нэужь,

защі у зэфіаха і уэхущ».

ЭкономикэмкІэ сацгъэтыр

Экономикэ Іэнатіэм щаіэ зэфіэкіым папщіэ Нобель и бгэ щхьэхуэр зыхуей-зы-саугъэтыр 2022 гъэм иратащ США-м щыщ Бернанке Бен, хуэфікіэ зыкіэлъыплъыжы-Даймонд Дуглас, Бибвиг Филип сымэ. Зэман зэіумыбзхэм банкхэмрэ мылъкум телажьэ Іуэхущіапіэхэмрэ къела зэрыхъуну Іэмалхэрш абыхэм я къэхутэныгъэр зытеу-

бель саvгъэтыр къызэгъэ- лъытар. гупсысыжа тыгъэщ, армы- пхузэгуэмыхыну зэпхащ», -Нобель Альфред апхуэдэ ну хэтащ къэхутакіуэхэм. Дукъым. Швецием щызекІуэ ныгъзу сыт абыхэм хуащІар кронэ ахъшэу мелуани 10-м жыпіэмэ, ар гупым хэтхэм нос (доллар мин 916-рэ) абы пэжу ягъэува упщІэм кърикъитіуа ціыхуищым зэра-Іэрыхьам. Уеблэмэ ахэр хэлэжьыхьыну. ящыщкъым «Мыхэращ саугъэтыр нэхъ зыхуэфащэ-хэр» жаlэу къагъэлъэгъуауэ шытахэм.

Къэралым и ахъшэ хъумапіэм и унафэщіу лэжьащ текІуа цІыхуищым яз Бернанке. Зэманыр зэІыхьэмэ, банкхэм ахъшэ яфІэмыкіуэдын шхьэкіэ ящіэ хъунухэм щытопсэлъыхь я лэжьыгъэм. КІэщІу жыпІэмэ, дунейм зыгуэр къыщыхъуу цІыхухэр щыгужьейкІэ, занщІзу ахъшэ Іэрылъхьэ къыщізу ахъшэ ізрыльхьэ кьыг і вэлійшыій. Повіобрата хахын щіадзэри, банкхэр кіымкіэ, насыпыфізу зышыпъэлъэж къохъу. Апхуэ- къэзылъытэж ціыхухэм я дэм деж щытыкіэ гугъу ихуа мылъкум и инагъыр къэрабанкым ахъшэ ириту къриуи фІэщ зэращІыфырщ Нобель и саугъэтыр зратахэм зэрахьа «лІыгъэр».

ТемыкІуахэм я гъуэгур и хэхъуэм ирипхыу щымытзэхэгъэжым илъэхъауэ хуа- мэ, къэралыр лъэлъэжыгъэфащэ. КъэпщытакІуэхэм нущ». я «къебжэкі кіэщіым» щіэныгъэлІ гупиш шагъафІэрт. я лэжьыгъэр дунейпсо экономикэм хуэщхьэпэну, зэманми пэджэжу къалъытэу. Япэ гупым зыхуигъэувыжар упщІэ тыншт: политикэм ухэпщІэныр сыт хуэдизкІэ дэІэпыкъурэ къулей ухъуным? Чикагэ университетым щылажьэ Робинсон Джеймс, Массачусетс технологиемкІэ и университетым и шІэныгъэлІхэу Аджемоглу Даронрэ Джонсон Саймонрэ сымэщ жэуапыр къэзылъы-

хъуар. «Сыт зы къэралыр бейуэ, адрейр тхьэмыщкізу щіэпсэур?» - щІэупщІэрт ахэр. Тхыдэм къыщагъуэта щапхъэхэр зыдагъэІэпыкъуурэ, щіалэхэм къахутащ къэра-

ЭКОНОМИКЭМКІЭ но- піэхэм зэрыщыту зэрехъумэ, зи щІэиныр ягуэш къагъуэта пэжыр пхагъэкІыкъигъэнауэ щыт- нейпсо щІэныгъэм хэлъхьэкіуэныгъэр ищхьэкіэ зи ціэ абыхэм Іэмал ептын хуейщ щытыкіэм политикэмрэ экономикэмрэ

> Етіуанэ щіэныгъэлі гупыр сып» жыхуаІэ лъэныкъуэм. Калифорние Ипщэ университетым щыщ щІэныгъэлІ дэт экономикэмкіэ еджапіэм щылажьэ Лэйард Ричард, Уоррик и университетым Освальд ЩЫЩ сымэщ ахэр. «Истерлин къигъэліищым. Къызэрыщіэлым и къулеягъым зыкІи

фынурщ «беижьхэм» я экономикэ

щІэныгъэр. «Мыхьэнэ зиІэ гупсысэм Экономикэм и школ нэхъыщхьэм гуэт, Лъэпкъ къэхуинагъым елъытакъым, къыхэхъуэр багъуэмэщ».

ЭкономикэмкІэ обозреваэкономикэм щрагъэкІуэкІа кІэр политикэмрэ экономи- зыхуей хуэбгъэзэным, унэкэмрэ хэлэжьыхь ІуэхущІа- лъапсэр зепхьэным, нэры- жаІэ адыгэхэми

Экономикэмкіэ Нобель и саугъэтыр зратахэмрэ къэпщытакіуэхэмрэ.

щыгъуазэ щысщІащ».

зэрымыхъурщ.

ИпэжыпІэкІэ зэдауэм шхьэу-

сыгъуэ хуэхъуар а Іуэхур Уры-

сейм и Президентым къыб-

гъэдэкІыу жылагъуэм и фІэщ

туцэм пэщіоувэ, - жеіэ Гезер-

давэ. - Япэрауэ, ар республи-

кэм и щІыналъэм иубыд

щІыпіэм хоіэбэ. Дэфтэрым

тхауэ иткъым ар Урысейм

зэрыратыр. Долъагъу псалъэ-

хэр зэрыхуейм хуэдэу ягъэкІэрахъуэурэ, щІыр республи-

кэм хабзэншэу зэрыф атхьэ-

иратри, хуей хъумэ, зэуэ а пlа-

гъэ. Дауи, зэгурыІуэныгъэм темыхъуэри.

«ЗэгурыІуэныгъэр Консти-

ным доІэпыкъу. Дунейпсо экономикэ шІэныгъэм зиужьыху, нэхъ гурыІуэгъуэ мэхъу ціыхухэм яіэну хэхъуэр къэралым къншТигъэкТ мылъкум и закъуэ зэремып-«Демократиемрэ хар. Ар куэдкІэ елъытащ пэщакІуэхэм иужькІэ къа- экономикэ зыужьыныгъэмрэ цІыхубэм ябгъэдэлъ хуитыныгъэм и инагъми. Абы къыхэкІыу, а лъэныкъуэмкІэ зэхүэмыдэныгъэү

гъэзэкІуэжын хуейщ. Ещанэ гупыр зэрыхъур цІыхуитІт. Массачусетс университетым щылажьэ Боулз и инагъыр. Куэд арэзы те- кlya гупсысэрщ: цlыхубэр Сэмюэлрэ Гинтис Гербертрэ хъуакъым мыгъэрей те- зыхуей игъуэту псэун папщlэ, ятхащ «Цlыхухэм я зэхузэрызиужьыр» зыфіаща тхылъыр. Ціыху къэс зэрыхъукІэ ахъшэ нэхъыбэ къилэжьыну зэрыелэжьащ «экономикэ на- хуейм абы и «экономикэ хьэлыр» зэрыригъэфlакlуэр, псэуакіуэр ціыху псоми фіыкіэ ядекіуэкіыну зэры-Истерлин Ричард, Лондон хэтыр къахутащ мы щІэныгъэліхэм.

«ЦІыхур нэхъыфІу лэжьэн щхьэкІэ, щхьэусыгъуэ хуэхъу Эндрю псори зэпкърыхын хуейщ, -пин къи- жеlэ Алескеровым. - Фэфl гъэнэlya lyэхугъуэ» зыфlаща зригъэплъын гукъыдэжым къэхутэныгъэ гъэщІэгъуэн цІыхум адрейхэм я Іуэху диутыкум кърахьащ щіэны- гъэкіыныр фіэфі ещі, и экономикэ хьэлри ирегъэфlа-

кlуэ». Романовым зэрыжиlэмкlэ, зэхьэзэхуэм хэтахэм къаlэта псори мыхьэнэ зиІэ Іуэхут, гъэлыфынущ тетыгъуэм. Ар елъытакъым. «Арагъэнщ на- ауэ езым хузэфlэкlамэ, саулог щымыlэу щlэмыхъунур, - гъэтыр нэхъыбэм къахуэ-насыпым и кууагъыр щхьэж Аджемоглу Дарон, Джонсон Саймон сымэ я лэжьыгъэм лъигъэсынут. «Абыхэм я къэхутэныгъэр къэбгъэсэ-Жытізу ямыдэращи, ціыху-хэр къамыгъапцізу абыхэм я бэр къикіуэт имыізжу зы лъамылъкум зэрыхэмытхъыкІы- гапІэ гуэрым нэсыфынущ зытегузэвыхьыр мылъку и лъэныкъуэкlэ», -» я экономикэ жеlэ абы.

ГушыІэрейхэми жьэ яІэщи, ЭкономикэмкІэ нобель и саухуэкІуащ мы гупыр, - жеІэ гъэтыр зратыпхъэр премьерминистр къулыкъур зэриІыгъа махуэ 44-м и кіуэцікіэ тэныгъэхэмкlэ университе- Инджылызым и хъарзынатым и лэжьакІуэ Алескеров лъэр фіыуэ иудыныщіэну ФуІэд. - Насыпыр хэхъуэм и хунэса, иджыблагъэ къулыкъум трагъэкІа Трасс Лизш. зэрыщІэкІымкІэ. Ар зэлъы- ИтІани, хабзэр апхуэдизкІэ тар хэхъуэм зэрызихъуэж гумащіэщи, псэуху ціыхубщІыкІэрщ. ЦІыхухэр арэзы зым доллар мини 115-рэ щыхъур зэманыр кІуэтэху я къратынущ. А хабзэр къэзыштахэм я пшІыхьэпІэ къыхэхуа къыщІэкІынкъым претель Романов Михаил зэре- мьер-министр къулыкъум и гупсысымкіэ, насыпым и пщіэр апхуэдизу дэхуэхыну. «УимыІэжьэ уимытІысхьэ». лыр щіэбейр е щіэтхьэмыщ- къэхутэныгъэхэр унагъуэр жыхуиіэращ урыс псалъэжьым «Зыплъыхьи тІыс»,

АдэкІи зэдэлэжьэнуш

Тезырхэр зытралъхьахэм егъэпшынынымкіэ федеральнэ къулыкъущіапіэм и Управленэу КъБР-м щыіэм и унафэщі, къэрал кіуэці къулыкъум и полковник Лыхь Аслъэн лэжьыгъэ Іуэхукіэ яхуэзащ щіыналъэ жылагъуэ кіэлъыплъакіуэ комиссэм (ОНК) хэтхэм.

ЗЭІУЩІЭМ кърихьэліащ ОНК-м и унафэщі Бэрсэдж Анатолэ, комиссэм хэт Созаевэ Аллэ, УФСИН-м и деж щыіэ жылагъуэ кІэлъыплъакІуэ комиссэм и тхьэмадэ Алтуев Мухъутар, УИС-м цІыхум и хуитыныгъэхэр щагъэзэщІэнымкІэ УФСИН-м и унафэщіым и дэіэпыкъуэгъу, къэрал кіуэці къулыкъум и подполковник Текаевэ Ритэ.

Зэlущlэм щытепсэлъыхьащ ягъэтlысахэр щаlыгъ щlыпіэхэм жылагъуэ кіэлъыплъыныгъэхэр щегъэкіуэкіыным, я щхьэ ІуэхухэмкІэ упщІэ зиІэхэм яхуэзэным, тезырыр зыпшыныжхэм а піалъэр яуха нэужь гъащіэм хэзэгъэжыным, нэгъуэщІхэми.

Щхьэхуэу къытеувы ащ шэч зыхуащ хэр, ягъэкъуаншэхэр, ягъэтІысахэр зыхуей хуэгъэзэным. Къыхагъэщащ Урысей ФСИН-м и Управленэу КъБР-м щыІэм тезырыр щагъэзэкІуэж и ІэнатІэхэм ахэр тэмэму зэрыщаІыгъыр. ЗэІущІэм и кІэухыу абы хэтахэм жаlащ УИС-м тезырыр щапшыныж и щlыпlэхэм цІыхум и хуитыныгъэм ехьэліауэ къапэщыт къалэнхэр гъэзэщІэнымкІэ адэкІи зэдэлэжьэну зэрыхьэзырыр. КъБР-м щыіэ УФСИН-м и пресс-іуэхущіапіэ.

• Футбол

«Автозапчасть»-м и ехъулІэныгъэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и чемпионатым и дивизион нэхъыщхьэм и тющрэ еханэ джэгугъуэм хыхьэ зэlущlэхэр мы махуэхэм зэхэтащ. Зэхьэзэхуэр иухыным иджыри джэгугъуитl къэнэжами, 2022 гъэм республикэм и чемпион хъунур зэхэк ащ.

КъБР-м футболымкІэ и чемпионатым и гуп нэхъыщхьэм и дыщэ медалхэр зыІэрагъэхьащ зэхьэзэхуэр зэрыщІидзэрэ турнир таблицэм пашэныгъэр щызыlэщlэзымыгъэкlа Бахъсэн и «Автозапчасть»-м. Тlощlрэ еханэ джэгугъуэм Дыгъафіэ къалэм щызэхэтащ «Логоваз»-мрэ бахъсэндэсхэм я футбол командэ нэхъыщхьэмрэ я зэlущlэр.

Чемпионыгъэм хуэзыша зэпэщІэтыныгъэм «Автозапчасть»-м жэуапыншэ топитху щахудигъэкlащ балъкъэр къуа-жэм къикlа командэм. ТющІрэ езанэ джэгугъуэм щыщу «Автозапчасть»-мрэ «Спартак-Д»-мрэ я зэlущіэ ягъэlэпхъуауэ щытари жэпуэгъуэм и 19-м зэхэтыжащ. Абыи зэхьэзэхуэм и саугъэт нэхъыщхьэр зыІэрызыгъэхьа командэм бжыгъэшхуэкІэ текІуэныгъэ къыщихьащ. ЗэІущІэм щыдагъэкІа топипліым ящыщу щыр зэхьэзэхуэм и гъуащхьауэ нэхъыфіу къалъыта Бэчбо Мурат ейщ. И командэм и ехъул эныгъэм зы топ хэлъхьэныгъэ хуищ ащ Урыс Аслъэн.

Зэпеуэм и медалхэм ящыщ зыІэригъэхьэным иджыри и гугъэр хихыжакъым «Искра»-м. Алътуд щыІэу абыхэм хагъэщіащ зэхьэзэхуэм и турнир таблицэм и кізух увыпіэм къышына «Шэрджэсыр»

КъыкІэрыхухэм куэдкІэ къащхьэщыкІакъым «Кэнжэри». Хэт ищіэрэ - зэхьэзэхуэм щыщу къэнэжа зэіущіитіым езым иужь итхэм жыджэрагъ къыщагъэлъагъуэмэ, кэнжэдэсхэр абыхэм я піэм къекіуэтэхынкіэ шынагъуэ иджыри щыіэщ. И унэ щыІэу «Кэнжэр» 1:4-уэ къыхигъэщІащ Балъкъ Іуфэ щыщ

Дыщэ медалхэр ІэщІэкІами, дыжьыныр и плъапІэщ «Тэрчым». Абы и щыхьэту джылахъстэнейхэм епщык уиянэ текІуэныгъэр къыфіахьащ «Ислъэмейм»

Зэхьэзэхуэм и турнир таблицэм зэхъуэкІыныгъэшхуэ хэзымылъхьа зэlущlэ Шэджэм Етlуанэм щызэхэтащ. «Шэджэм-2»-м иригъэблэгъащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и футбол командэ нэхъыщхьэм и щіалэгъуалэ гупыр. Зэпэщіэтыныгъэм налшыкдэсхэр нэхъ лъэщу къыщыщІэкІащ икІи топиплІ хэгъэрейхэм я гъуэм худагъэкlащ.

«Тэрчым» дыжьын медалхэмкІэ ныкъуэкъуэгъу лъэщ къыхуэхъур «Родник»-рщ. Псынэдахэ и футбол командэм къызэтеувыІэну Іэмал иІэкъым - тэрчдэсхэр я лъэдакъэм къытоувэ. «Родник»-м и мурадыр зэрыбыдэр къыщигъэлъэгъуащ джэгугъуэм и етіуанэ махуэм и унэ щригъэкіуэкіа зэіущІэм - хэгъэрейхэм топих худагъэкІащ «Урыхум».

Джэгугъуэм топ нэхъыбэ дыдэ щыдагъэкіа и зэіущіэхэм ящыщ зы хъуащ «Псыгуэнсумрэ» «Къэбэрдеймрэ» яйр. Дыгъафіэ къалэм и джэгупіэ губгъуэм зэпэщіэтыныгъэм кіэлъыплъыну къекіуэліахэм я нэгу щіэкіащ зым нэхърэ адрейр нэхъ дахэжу топий. Абыхэм ящыщу блыр псыгуэнсудэсхэрт зейр.

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и чемпионатым и дивизион нэхъыщхьэм и тющрэ еханэ джэгугъуэм зэхэта зэlущlэхэм мыпхуэдэ бжыгъэхэр къарикlуащ: *жэпуэгъуэм и* 22-м - «Кэнжэ» (Кэнжэ) - «Малка» (Малка) - 1:4, «Искра» (Алътуд) - «Шэрджэс» (Шэджэм) - 2:0, «ЛогоВАЗ» (Бабугент) - «Автозапчасть» (Бахъсэн) - 0:5; *жэпуэгъуэм и 16-м* -«Псыгуэнсу» (Псыгуэнсу) - «Къэбэрдей» (Налшык) - 7:1, «Родник» (Псынэдахэ) - «Урыху» (Урыху) - 6:2, «Шэджэм-2» (Шэджэм Етіуанэ) - «Спартак-Д» (Налшык) - 1:4, «Ислъэмей» (Ислъэмей) - «Тэрч» (Тэрч) - 1:4.

ДызыхуэкІуэ зыгъэпсэхугъуэ махуэхэм зэхэтынущ: «Спартак-Д» - «Шэрджэс», «Искра» - «ЛогоВАЗ», «Автозапчасть» -«Родник», «Ислъэмей» - «Кэнжэ», «Тэрч» - «Шэджэм-2», «Къэбэрдей» - «Урыху», «Псыгуэнсу» - «Малка» зэlущlэхэр. ЖЫЛАСЭ Замир

къару щыфІэкІуэд щхьэусыгъуэри къыжыlащ, ауэ ират щіым тета ухуэныгъэхэр зратам ейуэ къонэ абы щыгъуэми. Ар мыгурыІуэгъуэу зы. ЕтІуанэу, щІыр зыми иратыпэну хабзэ щыІэкъым. Мы Пицундэ дачэм и Ivэxv зы-Іутынури гурыІуэгъуэкъым. сыту жыпІэмэ, ухуэныгъэращ еттыр жаlэ щхьэкlэ, ухуэныгъэм абы къедза щІыр имы-Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и чемпионагъусэнкІэ Іэмал иІэкъым».

	Командэхэр	Дж.	Къ.	3.	ФІ.	T.	Ο.
1.	«Автозапчасть»	24	22	1	1	119-18	67
2.	«Родник»	24	19	2	3	100-33	59
3.	«Тэрч»	24	18	2	4	100-31	56
4.	«Искра»	24	16	2	6	76-51	50
5.	«Малка»	24	14	0	10	69-47	42
6.	«Спартак-Д»	24	12	5	7	78-43	41
7.	«ЛогоВАЗ»	24	9	5	10	48-62	32
8.	«Шэджэм-2»	24	9	3	12	54-81	30
9.	«Урыху»	24	8	4	12	63-92	28
10.	«Псыгуэнсу»	24	7	3	14	53-88	24
11.	«Ислъэмей»	24	6	4	14	54-80	22
12.	«Кэнжэ»	24	4	2	18	50-101	14
13.	«Къэбэрдей»	24	3	1	20	46-115	10
14.	«Шэрджэс»	24	2	4	18	34-102	10

«Махуэкум» и къыдэкІыгъуэр зыгъэхьэзырар ЧЭРИМ Марианнэщ.

къур. Илъэс 49-кіэ бэджэнду дэр езыхэм зыіэрагъэхьэну

бэр арэзыкъым хэlущІыІу ямыщіу Пицундэ зыгъэпсэ- куэд зэрыщыіэм, псалъэм

къуэдзэ ШИРДИЙ Маринэ Редколлегием хэтхэр:

Редактор нэхъыщхьэм и

Жыласэ Заурбэч дактор нэхъыщхьэ), Жьэкіэмыхъу Маринэ (унафэщІ-редактор), Къаншокъуз Эллэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, Щхьэщэмыщі Изэ.

зэратамкіэ. Нэгъуэщіу жыпіэ-

мэ, дэфтэрыр хьилагъэ хэлъу

зэхалъхьэу, абы иубыд щІыр

«хабзэкІэ» зэрыІэщІагъэкІым-

ФІэгъэнапІэ хъуар СССР-м

и зэманым Хрущёв Никитэ и

зыгъэпсэхугъуэр щигъакІуэу

щыта щыпіэхэм язщ. «Къэ-

рал дачэ» цІэм къытена ухуэ-

ныгъэм епха тхыдэ напэкіуэці

шагъэм сэбэп хуэхъу уэзды-

гъей мэзым хэтщ ар. Путин

Владимиррэ Хаджимбэ Ра-

улрэ 2017 гъэм щызэхуэзари

Пицундэ дачэр иджыри Ар-

дзинбэ Владислав и зэманым

«пlалъэ имыlэу къагъэщхьэ-

пэну хуиту» Урысейм иратауэ

щытащ. Гу лъытапхъэщ

щіэхэм папщіэ яухуа дачэ

ТЕЛЕФОНХЭР:

редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

Къыдэзыгъэкіхэмрэ редакцэмрэ я хэщіапіэр: 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

традза дэфтэрыр зэрыщыІэр зэлъэІуахэри абхъаз лъэны-Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр

щіыналъэ Іуэхущіапіэм ятхащ

ПИ № ТУ07-00117-м щІэту.

зэхэр хэlущlыlyy, щыгъуэзап- и Президентым и хэщlапlэ лъэр «къыкlэлъыкlyэ илъэс 15 зыщlрагъэубгъуари Бжание

хъэр щыгъуазэу зэфlэхын хуэдэу дгъэлэжьэнущ». А къэс» хагъэхъуэну къагъэгу- Аслъэн и унафэм арэзы щlы-

Индексыр П 5894 Тиражыр 1.736 Заказыр №2169

(12+)

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къышаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкіэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту

Зэдауэр иджыри и кІэм нэ-

сакъым. Абхъаз цІыхубэм я

нэхъыбэм шэч къытрахьэр-

къым Пицундэм и хъуреягъ-

кІэ екІуэкІыр Урысейм и

Президентым зэрыщабзы-

щІым. Уеблэмэ жылагъуэ лэ-

жьакІуэхэм хуагъэфащэ къэ-

ралым и ліыщхьэм и ціэр къа-

гъэсэбэпу, зыгуэрхэм Пицун-

мурад ящІауэ. Аращ зэдауэм

щыткъым Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпышІэныгъэхэмкІэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10

МЫ КЪЫДЭКІЫГЪУЭМ ЕЛЭЖЬАХЭЩ:

жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Джатокъуэ Марьянэ, корректорхэу Щоджэн Иннэ (1, 2-нэ нап.), Щоджэн Заирэ (3, 4-нэ нап.), корректорхэм я дэІэпыкъуэгъу Елмэс Фатіимэ.

КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящіащ Ныр Саидэ, Щомахуэ Ма́-

Сурэтхэм елэжьар Бицу Жан-

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ.

357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокі.